

VOTJÁK NYELVMUTATVÁNYOK.

A votják nyelvről szóló ismertetések eddigelé általában fordított s különösen vallásos tartalmú textusok alapján történtek. Eredeti nyelvmutatványok jelentékenyebb számban csak ezelőtt két évvel jelentek meg a kazáni missionárius társaság kiadásában »Произведения народной словесности, обряды и повѣрья Вотьяковъ Казанской и Вятской губерній» («A kazáni és vjatkai guberniumbeli votjákok népköltésének termékei, szokásai, babonái») czímen. E gyűjtemény összeszerzője G a v r i l o v B o r i s z, ki Vjatkában töltött szolgálati ideje alatt figyelmét a népköltésre és szokásokra is kiterjeszté s különösen nagy számban szerzett össze dalokat, találós meséket, ezenkívül meséket és imádságokat. Ezeket a gyűjtő kissé szabad, de azért elég jól használható orosz fordítással látta el s itt-ott, hol a szövegbeli előadás kissé homályos, magyarázatokkal. Mindemellett több helyt a teljesen szabatos és biztos fordítás csaknem lehetetlen, részint mivel jókora számú a szövegekben az olyan szó és szólás, mely eddigi forrásainkban nem fordul elő s így jelentésére nézve egyelőre még nem igazolható, részint pedig mivel olyan viszonyokra történik benne észélzás, melyek csak a helyi körülmények alapos ismeretével érthetők. Mi a könnyebben fordítható darabok közül közlünk mutatványokat, mit annál időszerűbbnek tartunk, minthogy az ugor nyelvek közül eddigelé a votják nyelv részesült aránylag legkevesebb méltatásban nyelvészeti irodalmunkban. E szövegek két különböző nyelvkerületből vannak egybegyűjtve: a kazáni kormányzóság éjszaki s a vjatkai kormányzóság déli részéből; amannak nyelvét bizonyos hangtani sajátságokon kívül (pl. hogy szókezdő *j* *d*-vé változik benne) erős török hatás jellemzi szókinésben és mondatszerkezetben; emezt (ide tartoznak az ünnepdalok s a találós mesék közül a 72—120 számúak) főképen az orosz kölcsönszók nagyobb száma.

M e s é k.

1.

Odik murtlen kik kišnoez vilem. bazim kišnoezlen kik piez vilem, pokči kišnoezlen odik vilem. so murt aciz kulem. bizim kišnoezlen kik pieniz ta pokči kišnolen piez, Vištem-taz, odik ninal nuleskü minisa, pu koraljam. bizim kišnolen kik piez kiknazili odik sažen koraljam, ta Vištem-taz ognaz odik sažen koram. agajosiz soä vožasa, solen koram puaz til dongiljam. ta Vištem-taz solis egirzü sandikä tirem no dödiä ponisa, koškem. so odik gurtä pirem no «al-tinen azves kiñ voštä» šüisa čirektjam. soä kilisa otis murtjos potiljam no đualjam : «tinad azves-a, altin-a?» šüiljam. ta «altin» süem. odik murt žiñi sandik azvesü pottem no solı veram : «ojdo voštom!» šüem. ta murt ta Vištem-tazes aldalo šüisa, solı süem : «ojdo voštom so köjön ustitek.» ta Vištem «daraloz!» šüem. so berä voštıljam no ta Vištem bertem. so murt pirisa sandikäsä uštem vilem šaltrak egir potem. so berä noš uz likti medam šüisa dašaškem. ta Vištem-taz bertem no semñajosizli veram : «tani, mon egiren azves vošti» süem. ta bizim kišno piössä kosem : «minilä ti no pudes sutilä no egirzü as-vesen voštılı» süem. agajosiz talis đualjam : «ton kiži šüisa voštid?» šuiljam. ta Vištem süem : «egiren azves kiñ voštä šüisa, čirektjaj no potisa voštizi» süem. sojos noš puzes sutiljam no egirzü sandikä tirisa, koškiljam. so gurtä piriljam no egiren azves kiñ voštü šüisa, čirektjani kuškiljam. so azla aldaskem murt irčag kutisa potem no, «murtez aldasa vetlis ti-ama?» šüisa žugä no žugä-pä. so berä sojos mirdem otis mozmisä bertiljam no Vištemles anajzä viiljam. so berä soä Vištem-taz dödiä ponisa olo kitsi nüesa vatem, no aciz odig gurtä minem no lukaškisa pukišjos dorä pirisa «kuddi minim kišno lüiškodi?» süem ; «minam žiñi sandik azvesü vañ» süem. Odig nil : «čin-a so kilid?» «čin» süem. nil «monä baštod-a?» šüem. «bašto» süem. so berä dödijaz puktisa, nilez as doraz nuem. so berä semñajosizli veram : «tani» šüem «kulem anajnim čeber nil voštisa vaji» süem. agajosiz noš anajzes viiljam, no acseli kišno bašton ponna tajos no oži miniljam. odik gurtä piriljam no Vištem-taz dišetem šamen «kulem nilen ulep nil kiñ voštä» šüisa, čirektjani kuškiljam. odik murt potisa, sojosiz žugisa uljasa ležem. sojos voštini šettimtezi, no solı vožzi potisa, so Vištäm-tazes bitini bertiljam. soä kabä ponisa, Kamä kuš-

tini Kam dorä nuiljam. bazim agajez süem : «ojdo tug maig vajisa dongisa uskitom!» sojos tug maigli bertem berä ta Vištem-taz otis potem no otsi dar tirisa, ponem. sojo; liktisa, kabez dongisa uskitiljam. so berä «nu» süiljam «açmesiz aldasa anajez viitem val, assä no viim ini» süiljam. ta Vištem odig iuleskiš korka pirem no sendira pidesaz videm. so berä otsi kik pegzem liktisa, pirem. sojos arberizes bugirjani kuškiljam vilem. ta dirzä žutisa, ute vilem; sendira domirasa koškem. pegzemjos uknoti no kiti tekčisa, potisa koškiljam. ta Vištem pegzemjosles odik bumažnik uksozes, odik tuž žes valzes baštem no bertisa koškem. bertem beraz agajosizli veram : «tani» süem «minim vu kužo odik val, odik bumažnik ukšo sotiz» süem; «rakmat vüä kuštemdili» süem. agajosiz duam : «bon otin no tače-ik dönjä vañ-ama?» šusa. — «uj» süem, «otsi piridi-kä potemdi uz pot» süem. tajos so killi kutirtiškiljam no kiknazä odik kabä pirisa, Vištemli dongini kosiljam. so dongem no ležem sojos otsi bitmiljam. sojos Vištemez bittini vetiljam, Vištem açsesiz bittem. sojos aldani tirišo vilem no Vištem açsesiz aldasa bittem.

(Mamadiš, kazáni gubernium.)

Egy embernek két felesége volt. Idősebbik feleségének két fia volt, az ifjabbiknak egy volt. Az az ember maga meghalt. Idősebbik feleségének két fiával ez az ifjabbik feleségének fia *Vištem-taz* (szó szerint: esztelen tar) egy napon kimenvén az erdőre, fát vágtak. Az idősebbik feleségnek két fia együtt (kettejükre) egy ölet vágott, ezen *Vištemtaz* egymaga vágott egy ölet. Bátyái őt megirigyelvén az ő vágott fáját felgyujtották (az ő vágott fájába tüzet dugtak). Ez a V. az ő szénét ládába töltötte s szánra rakván útnak eredt (elment). Egy faluba bement s azt kiabálta: ki cserél aranyon ezüstöt? — (mondván). Ezt hallván az onnan való emberek kijöttek és kérdezték: ,ezüstöd van-e neked, [vagy] aranyad?‘ Ő azt mondta, hogy arany (ő ,arany‘ mondá). Egy ember kihozta fél láda ezüstjét és mondá neki: ,rajta, cseréljünk!‘ — (szóla). Ez az ember meg akarván csálni V.-t (ezt a V.-t megcsalom, mondván) [ezt] mondá neki: ,rajta, cseréljünk csak úgy felnyitatlanul!‘ Ez a V. [azt] mondá: ,jól van.‘ Azután cseréltek és V. visszatért. Az az ember [haza] érvén, mihelyt a ládát kinyitotta, csupa szén került elő. Azután készülődött, hogy talán még előző [egyszer] (nem jön-e talán még? — mondván). Ez a V. visszatért és családbelijeinek elmondotta: ,ime én széne ezüstöt cseréltem‘ — (mondá). Az

idősebbik asszony megparancsolta fainak: ,menjete ti is, égesétek el fátokat és cseréljétek be a szenet ezüstön' (mondá). Bátyái kérdék tőle [t. i. a bolondtól]: ,te hogyan beszéltél, mikor cseréltél' (tkp. te hogyan beszélvén cseréltél)? — (mondák). A bolond felelé: ,ki cserél ezüstön szenet' (mondván) kiabáltam és jöttek (jövén) s cseréltek — (mondá). Ők is [tehát] fájukat elégették és a szenet ládába töltvén elindultak. Ama faluba tértek be és elkezdtek kiabálni: szézen ezüstöt ki cserél be? (mondván). Az előbb megsalt ember rudat ragadván kijött és [azt] mondván: ,ügy-e bár ti embercsalók vagytok' (embert csalva járók) — ugyancsak ütögette (ütötte, ütötte) [öket]. Azután ők [nagy] bajjal megmenekülvén visszatértek és V.-nak az anyját megölték. Azután V. őt [t. i. anyját] szánra téve valahová elvitte (elvivén) s eltemette; maga pedig egy faluba ment s az [épen] összegyülekezve ülő népséghez (ülökhöz) térvén, szóla: ,ki lesz közületek (kiktek lesztek) az én feleségem' — mondá, — ,nekem egy fél láda ezüstöm van' — (mondá). Egy leány [mondá] ,igaz-e ezen szavad?' ,Igaz!' — felelé. A leány szóla: ,elveszel-e engem?' ,Elveszlek', mondá [t. i. V.]. Azután szánjára ültetvén a leányt haza (magához) vitte. Most (azután) rokonainak [ezt] mondá: ,imé' (mondá), ,megholt anyámon egy szép leányt cseréltem' (cserélve hoztam) — (mondá). Bátyái is megöleék tehát anyjukat s hogy maguknak is feleséget szerezzenek (feleségszerzés végett), ők is úgy elmentek. Egy faluba betértek s V. tanítása szerint elkezdtek kiabálni: ,holt leányon ki cserél eleven lányt' — (mondván). Egy ember kijövén, elverte őket s elkergette (elvervén, kergetvén küldte). Ők, hogy nem sikerült nekik cserélni (cserélni el nem érvéjük), megharagudtak (haragjuk kelvén) és visszatértek megölni V.-t. Őt [t. i. V-t] zsákba dugva elvívék a Kámához, hogy beledobják (beledobni a Kámába). Az idősbik bátya szóla: ,rajta, hozzunk (hozván) egy komlórudat s taszítsuk be' (taszítva dobjuk be). Mikor ők komlórudért visszafordultak (visszafordulásuk után), V. kijött onnan és gypet töltött (töltve tett) oda. Ők [t. i. a bátyák] megjövén a zsákot beletaszították (taszítva beledobták) [a folyóba.] Azután szólának: ,imé ő bennünket rászedve anyánkat megölette volt, most mi őt magát öltük meg' — mondák. Ez a V. egy erdei kunyhóba tért be és a hálópadlásra (aljába) feküdt. Azután oda két szökevény tért be (jövén bement). Ezek holmijaikat széllyel szedegetni kezdték volt; ő [pedig]

fejét fölemelvén nézi vala [és] a hálópaddás összeesett (összedőlven ment). A szökevények az ablakon át s a hol [lehetett] kiugorván elmentek (kijöven mentek). Ez a V. a szökevényeknek egy tárcza pénzét s egy igen jó lovát [magához] vett és haza ment (visszafordulván ment). Visszaérkezte után [így] szóla bátyáinak: 'ime' — mondá — 'nekem a víz ura egy lovat s egy tárcza pénzt adott' (mondá); 'köszönet érte, hogy a vízbe taszítottatok' (vízbe taszításotokért) — mondá. Bátyái kérdék: 'hát ott olyan világ van?' — mondván. 'Ej!' — szóla — 'ha oda mentek, nem lesz kedvetek kijönni' (nem jön kijövéstek) — mondá. Azok hittek e beszédnek és mindketten egy zsákba bujván megparancsolák V-nak, hogy taszítsa be őket [a folyóba]. Ő betaszította s [ott] hagyta [öket]. Azok oda veszttek. Ők V.-t igyekeztek (jártak) megölni s V. őket magukat ölte meg. Ők törekedtek volt csalni, de V. őket magukat rászedvén elvesztette.

2.

Odik murtlen küñ piez vïlem. odik piez bunen to dorä piniškinî minem. minisa vïem berü piniškinî kuškem. piniškon dirjaz to peri potem no piniškišlës duam: «ton taä malî piniškod?» süem. piniškiš veram: «to poškin mar vañ, soä pottiško» süem. ta to peri pïrem no anajezli veram: «ačmä korkaez bittini liktem murt vañ» süem. so berü veram anajez piezli: «min, valëä nurjaški, tonä vormiz-kä pottoz» süem. to peri pertem no «ojdo valëä nurjaškom!» süem. — «ej, ton monenim nurjaškin? min, tini, otin minam šu ares pinitem babajä vañ; min, soin nurjaški!» süem. ta minem no «давай подвод!» šusa važem. gondir «ö — ö» šusa važem no ta kurdam. kurdasa bertem anajez dorä no veram anajezli: «uj, anaj» süem «šu ares babajez vañ vïlem, og pol» ö — ö «šusa važiz no kuaraezles kurday» süem. so berü noš kosem anajez bižini. to peri potem no piniškišli veram: «ojdo bižom, kiñ orčoz» süem. piniškiš veram soli: «tini, minam pal ares vini vañ, «uat, uat» šusa, min ali potoz» süem. to peri «uat, uat» šusa verasa, minä vïlem, keč kiz uliš potem no vortisa koškem. keč šörä ta no bižisa minem vïlem sötimtä, so köjön kečliš bižžä no ažemtä. so berü anajez dorä bertem no veram: «pal ares viniz vañ vïlem. so šörä no vüni öjlo; monä višisa, dal karisa, dal karisa bižä, oži no öj sötä» süem. so berü anajez veram: «min, ta čokmordä potti no ležä, kuddi vilä vuttodi»

šüem. ta to kužo potem no piniškiš dorä minisa, veram: «da, ta čokmorez irgiti!» šüem. piniškiš veram: «da, ačit azla irgiti!» to peri čokmorzä irgitem no üšisa mužemä vijem. čokmorzä baštisa šotem no ta piriškiš čokmorzä kutem no to peri, »da, irgiti!» šüem. ta veram: «dugdä ali; tini, so pilem med ruoz» šüem. to peri veram: «ču, ču, en irgiti!» šüem. so berä to peri čokmorzä baštisa, pirem. so berä noš šizim sul erval pottem no «da, taä nipižasa, nuldi» šüem. piniškiš veram: «da, ačid nuldi azla» šüem; ačiz nipižasa, nuldem. ta piniškiš pukšem no vortilini kuškem. to peri veram: «ču, ču! viod, viod!» šüem. so berä ervalzä pirtisa koškem. anaježli veram: «anaj, valez viškä val» šüem. so berä to peri potem no «ukšo šoto, ud deti-a?» šüem. piniškiš veram: «ta šlapaz tiros karid-kü, ug deti» šüem. to peri anajež dorä pirem no veram: «ukšo šotid-kü odik šlapa, ug deti šüü» šüem. anajež kosem. piniškiš šlapazä ušto karem, ukšožä tirini kosem. tirisa, tirisa, mirdem tirmitem. so berä korkaz perizä nüetem. nuikiži ažiljam vuko ki, soä peri baštem no nüem. so berä ažiljam usiez, piniškiš soä no perili nuini kosem. peri baštisa žutisa nuem. so berä korkaz vuiljam no ta kužoez azla pirem no kišnoezli veram: «mon šid poštini koso, ton «maid van» šü» šüem. ta periez ötisa pirtem no kišnoezli šid poštini kosem. ta kišnoez «maid van no maid van?» šüem. kartež veram: «odik perilen điriz van» šüem no peri korkaezlis pal seregžä žutem no potisa koškem. so kojnin peri bertem.

(Mamadiš.)

Egy embernek három fia volt. Az egyik fiú elment hárshéjjal a tóhoz fonni. Megérkezvén (menvén, odajötte után) fonni kezdett. Fonás közben (idejében) kijött a tó manója és kérde a fonótól: ,te minek fonod ezt? — (mondá). A fonó felele: ,a mi a tó belsejében van, azt kihozom‘ — (mondá). A tó manója bement [t. i. a vízbe] és anyjának mondá: ,[itt] van egy ember, ki házunkat elveszteni jött‘ (magunk házáat elveszteni jött ember van) — (mondá). Ezután [azt] felelé az anya fiának: ,menj, birkózzál meg vele (együtt), ha tégedet legyőz, kihajt [bennünket]‘ — mondá. A tó manója kijött és mondá: ,nosza, birkózzunk (együtt).‘ — ,Ej, te én velem akarsz birkózni (tkp. birkózol)! menj, ime ott nekem egy száz éves fogatlan nagyanyám van, menj, avval birkózzál meg!’ — mondá. Ez elment s oda szóla: «*davaj podvod!*» (mondván).

A medve* ö-ö-t (mondván) felelt s ez [t. i. a manó] megijedt. Ijedten visszatér anyjához és mondá (anyjának): ,ej anyám' — (szóla) — ,egy százéves nagyanyja volt, [az] egyszer ö-ö-t mondott (mondva felelt) és én hangjától megijedtem' — (mondá). Ezután ismét [azt] parancsolá anyja, [hogy versenyt] fusson (futni). A tómanó elment s szóla a fonónak: ,nosza, fussunk, ki halad előbbre!' — (mondá). A fonó válaszola neki: ,ime van nekem egy fél éves unokaöcsém, menj s mond: «*uaty, uaty*» (uatyot mondván), mindjárt kijön' — (mondá). A tó manója, «*uaty, uaty*» [hangokat] mondván (mondva szólván) elment, a fenyő alól egy nyúl jött elő s felugorván (?) eliramlott. Ő is futott (futva ment) a nyúl után, [de] nem érte el (el nem érvén); úgy [hogy] a nyulnak farkát sem látta [végre]. Azután anyjához tére s elbeszélé: egy fél éves unokaöccse volt, az után haladni nem lehetett: engemet várva pihenést meg pihenést tartva (téve) fut s így sem érhettem utól' — (mondá). Azután [ezt] mondá anyja: ,menj, vidd ki eme furkódat, dobjatok, ki viszi közületek (kiktek vizitek) magasabbra' — (mondá). Embe tóur kijött s a fonóhoz menvén, mondá: ,nosza, hajtsd ezt a furkót!' — (mondá). A fonó felele: ,no dobj te magad előbb!' — (mondá). A tó manója feldobta a furkót s [az] leesvén a földbe hatolt. Elővevén a furkót [most] átadta s ez a fonó megfogta (a furkót), [mire] a tó manója mondá: ,nos hajts!' Ez [a fonó] felele: ,megállj (most), ime az a felhő hadd jöjjön elő!' — (mondá). A tó manója szóla: ,hó, hó, ne hajts!' — (mondá). Azután a tó manója furkóját vévén, bement [t. i. a vízbe]. Erre (azután) ismét egy hét öles kanczát hozott ki és mondá: ,nosza vedd föl ezt (terhül) s vidd!' A fonó felele: ,nosza vidd előbb te magad!' — (mondá); ő (maga) felvevén [magára] vivé. A fonó ráült s elkezdett ügetni. A tó manója mondá: ,hó, hó, megöled, megöled' — (mondá). Azután a kanczát bevezetvén elment. Anyjának szóla: ,anyám, a lovat meg akarta ölni (megöli vala)' — (mondá). Most (azután) a tó manója kijött és mondá: ,pénzt adok, nem bántasz-e?' (nem érintesz-e?). A fonó felele: ,ha ezen kalapot tele rakod (teszed), nem bántlak' — (mondá). A tó manója anyjához ment s szóla: ,azt mondja, ha egy kalap pénzt adsz, nem bántlak' — (mondá). Anyja parancsolá, [hogy tegye]. A fonó kalapját kilyukasztotta, parancsolá, [hogy] a pénzt bele

*) Őt értette a fonó nagyanyjának.

töltse (beletölteni). Töltötte, töltötte [míg] nagynehezen tele töltötte. Azután haza a manóval vitette. Amint vitték (vivéjök), megláttak egy malomkövet, ezt [is] fölvette a manó s vitte. Azután megláttak egy boronát, a fonó megparancsolá a manónak, [hogy] azt is vigye (vinni). A manó felemelvén (megfogva felemelvén) vitte. Azután a házhoz értek; a gazda előre ment és [azt] mondá feleségének: 'én parancsolom, [hogy] ételt főzz (főzni), te mondd: «mid van?»' — (mondá). Ő a manót behíván bevezette és [azt] parancsolá feleségének, [hogy] ételt főzzön. Felesége szóla: 'mid van, mid van?' Férje felele: 'egy manónak a feje van' — mondá és a manó fel-emelte a háznak egyik oldalszögletét és eliramlott. Ily módon tért vissza a manó.

3.

Valjan vîlem ñules voźmas kočîš Ivan Kotovšîk nîmo. so ñules voźmasa vetlon dirja og pol solî-pâ oćiram đuci. kočîš vajem đuciľi «ton kiñ?» űsua. đuci veram solî: «Ivan Kotovšîklen űion, đuon daűasez» űüem. Ivan Kotovšîk kurem soles pater; so soä nüem bazîm beriź ġirikä. so berü Ivan Kotovšîk kosëm sil' vajîni. đuci sil' utćani mînem, no kion kutem iź űettem. đuci-pâ kurä kionles; kion-pâ űüä: «ug űotîški». đuci, «űuak lü, Ivan Kotovšîk nîmo türä kurä-pâ» űüiz. so berü kion odik makessü űotîsa leźem. đuci Ivan Kotovšîk dorä vajem no-pâ solî veram: «mä, mä Ivan Kotovšîk, odik makes sil' vaji tinîđ» űüem-pâ. — «Oj rakmat, oj rakmat, mîn nošîk žînä ötća-pâ» űüem. so berü đuci vañzä ötćasa, vajem: gondîrez, kionez, kećez, kîr pariűez, koniez. vañzä vajem no beriź kotîrîñ-pâ be rgalo, Ivan K. dorä pîrîñî kurdamiškîz. koniez-pâ koso: «ton pîr-pâ!» űuo. konî-pâ űüiz: «mînam biźî küź, biźtim kutoz». so berü-pâ kećez kosîzi; keć-pâ űüiz: «mînam kaźmî evol, non ug pîrîški pâ», űüiz. so bere-pâ gondîrez kosîljam: «ton batîr babaj, ton pîrî-pâ!» űüiljam. gondîr-pâ űüiz: «ojdo, aćîz no potoz ali-pâ» űüiz. so berü Ivan Kotovšîk «malî ug likto inî tajos?» űüisa, potä vîlem. nîriz pariűlen nîraz đetem no pariű kurdasa, ċîrektîűkem: «pîk!» űüisa. Ivan Kotovšîk dulasa, tubem beriź vilä, gondîr tubem bazîm kîz đîlä, so kîz ulä pariű pîrem. so berü kema ulem berü Ivan Kotovšîklen kötîz űumam no beriź đîliškîz űîrani vaűkem no uűkîsa ulä vîlem. solîű uűkemzä gondîr aźü vîlem. soki pariű biźzä vîrtem, soä Ivan Kotovšîk űîr űüisa, tekćem no pariű kurdasa «pîk!» űüisa, ċîrektîűkem. solîű kurdasa, Ivan Kotovšîk kîz đîlä

tubem, solís tubemzü azisa gondir «monü šiini tubä» šiisa, kurdameniz kiz dšlšsen tekcem no kulem. Ivan Kotovšik so řuleskin ali no-pä ulä.
(Mamadš.)

Hajdan volt egy Kotovsik (tkp. kandúr) Iván nevű erdőt őriző macska. Midőn ez erdőt őrizve járkált, egyszer találkozott vele (szembejött neki) egy róka. A macska odaszól a rókának: ,te ki vagy? — (mondván). A róka felele (neki): ,Kotovsik Ivánnak étel- és ital-készítője [vagyok] — (mondá). K. I. tőle szállást kért; az felvitte őt egy nagy hársfaodúba. Azután K. megparancsolá, [hogy] húst hozzon. A róka húst keresni ment és előtalált egy farkast, ki egy juhott fogott volt. A róka [húst] kér a farkastól; de a farkas [azt] mondja: ,nem adok'. A róka felele (mondá): ,hamar (gyors légy). Kotovsik Iván nevű előljáró kéri.' Erre (azután) a farkas egy czombot engedett át (adva engedett). A róka elvitte K.-hoz és szóla neki: ,nesze, nesze K., egy darab húst hoztam neked' — (mondá). ,Óh köszönet, óh köszönet' — mondá — ,menj ismét, hídd össze gyűlésbe [az állatokat]. Azután a róka mindenkit összehíván, elhozta a medvét, farkast, nyulat, vadkant, evetet. Mindnyájukat elhozta, de [ezek] csak a hársfa körül forgolódnak, mert félték bemenni K.-hoz (K.-hoz bemenni féltükből). Parancsolják az evetnek: ,te menj be!' — (mondják). Az evet pedig szóla: ,Az én farkam hosszú megfog farkamnál [fogva]. Azután meg a nyúlnak parancsolák; a nyúl felele (mondá): ,nekem nincsen erőm, én nem megyek be' — (mondá). Most a medvének parancsolák: ,te erős vagy, apó, menj te be!' — mondák. A medve felele: ,nosza, maga jön már ki' — (mondá). Azután K. gondolván (mondván), hogy miért nem jönnek már be ezek, kijött. Arra a vadkan orrához ért, s ez megijedvén elkiáltotta magát: ,pik!' K. megharagudva felkúszott a hársfára, a medve felmászott egy magas fenyő tetejére, ugyan azon fenyő alá elbújt a vadkan. Azután hosszú idő múlva K. megéhezett, (hasa m.), a hársfa tetejéről lejött tehát egerészni s lefelé nézegetett. Az ő leselgetését (nézegetését) látta a medve. Ekkor a vadkan megmozgatta farkát; ezt K. egernek gondolván, ráugrott s a vadkan ijedve kiáltott fel: ,pik!' Ettől megfélemlülve K. a fenyőfára kúszott; az ő felkúsztatát meglátván a medve, azt gondolta félelmében (féltében), hogy őt megenni mászik fel (engem megenni mászik fel' — mondván), a fenyőfa tetejéről leugrott és meghalt. Kotovsik Iván még most is él azon erdőben.

4.

Odik murt köčisa, gurež bañü korka puktem, pokči giđ leštem. solen pudoez vilem: odik čuñi, odik kuñan, odik iž, odik kaza. gurež ulin kionjos ulo vilem, sojos adumiliš pudoez vañzü šödisa, ačsez šutem puksisa, keñeš kariljam, buskel dorä gurež bañü minisa, šion kurini. liktisa, kiržalo-pä: «ton žes buskel, milemiz šutem en vi, odik čuñi šot šüni!» šüsa. ukno vižijn pukisa tek kiržalo-pä, buskelli ižini erik ug šoto-pä, čuñi kurisa. peres kišno nerad lüesa, kartli čuñi šotini kosem; kart kišnoliš kilzä kilzisa, kionjosli čuñi kuštem no veram: «ta berä en liktilä ini» šüem. kionjos tau karisa koškiljam. odik arña ulisa, noš liktiljam vetil kurini, nošik ukno vižia puksisa, kiržani kuškiljam vetil kurisa. noš kišno nerad lüesa, vetil šotini kosem kartli; so nošik kuštem. so berä kionjos og pol dišem berä no kitsi no ug koško-pä; so peres ačiz no nerad lüem, korkais potini ug lu-pä. čistoj pudozä kionli šudisa bittem; so berä nilpizä no kišnozä no šotem, peres ognaz ginä kilem. «ta kionjosiz kiži karom ini» šüsa tek nalpasa ulä-pä. so berä bazim kudi vurisa, korka ažü ošem, ačiz kudiä pukšem. noš kionjos liktizi-pä; og kesek ukno vižijn kiržasa pukem berä «kuarami ug kiliskidir» šüsa, baškit dorä liktizi-pä, korka ažü pirizi-pä. so kuspın peres kudižin viržem no goziez čigem; peres bazim kudien üšem kionjos vilä, ok vitzä kudien paškatem, muzon kionjos kurdamenizi baškit vilä tubisa, ogez ogzä paškatiljam. so berä peres kudiš potem no bazim purten kionjosiz viem; kuzä bazarä pottisa vuzam, so uksoen jurt leštisa ali-kü no uzir ulä.

(Malmis, vjatkai gubernium.)

Egy ember elköltöztvén, egy dombra házat épített s egy kis istállót csinált. Az ő lábasszójaga volt: egy csikó, egy borju, egy juh, egy kecske. A domb alatt farkasok éltek, azok észrevevén hogy az embernek barmai vannak, minthogy ők maguk éhesek voltak (éhesen ültek), elhatározták, [hogy] elmenvén a szomszédhoz a dombra, ételt kérnek. Oda érkezvén énekelgetik: „te jó szomszéd, ne hagyj meghalnunk éhen (ne ölj meg éhen), adj egy csikót enni!“ — (mondván). Az ablak tövében ülve ugyancsak énekelgetnek, a szomszédot nem hagyják aludni (nem adnak szabadságot a szomszédnak alunni) csikót kérvén. Az anyus (öreg asszony) ezen bosszankodván, megparancsolta férjének, [hogy] a csikót adja oda; a férj felesége szavát meghallgatván a farkasoknak kidobta a csikót

és szóla: ,ez után ne jöjjetek többé!‘ A farkasok köszönetet mondva (téve) elkotródtak. Egy hét leteltével (hetet élvén) megint eljöttek tehenet kérni; megint az ablak tövéhez leülvén, elkezdtek énekelni, tehenet kérve. Az asszony ismét megbosszankodott s megparancsolta férjének, hogy adja ki a tehenet; az ismét kiadta. Ez után a farkasok, [miután] egyszer rászoktak, nem mentek el sehova sem; maga az öreg is megbosszankodott rajta, a házból pedig kimenni nem lehetett. Összes barmát a farkassal föletetvén, azután gyermekét, nejét is oda adta; az öreg csak maga maradt. ,Hogyan bánjak el most ezen farkasokkal?‘ gondolkodik magában. (Azután) egy nagy kosarat varrván, azt az előházban fölakasztotta, maga [pedig] a kosárba beleült. Ismét eljöttek a farkasok; [miután] egy darabig az ablak tövében énekeltek, gondolván hogy hangjuk talán nem hallatszik (hangunk nem h. mondván), a lépcsőhöz mentek s beléptek az előházba. E közben az öreg megrázkódott a kosárban és a kötelet elszakítá; az öreg a nagy kosárral ráesett a farkasokra, mindjárt ötöjüket (ötjét) a kosárral agyonnyomta; a többi farkasok ijedtükben a lépcsőre mászván egyik a másikat nyomogatta. Azután az öreg kijött a kosárból és egy nagy késsel megölte a farkasokat; bőrüket a vásárra vivén eladta, azon a pénzen házat szerzett s talán most is él gazdagon.

5.

Valjana odik pereslen nilpiez lücmü. so peres' og ninal tir baštisa, pišpulís lusjaní kuškem. odik buskeľ lüktisa đuam: «mar leštiskod ton?» so veram: «pi» šüem, «solí nim luoz Vańka, so giroz, monä šudoz». leštisa bittem no girini busiä ležem. Obida kišno so pižä ažiša, as korkaz nuem no viž-ulä ponisa, boržasa, odik arüa šudem; odik arüa šudem berä ačiz emežli koškem, nilizli gur estini kosem, Vańkaez pižini kosem. gur žuam berä so viž-ulišen Vańkaez pottem no kuj vilä püksini kosem. Vańka püksem no gurä ug teri-pä; nil Vańkalä kuj vilišen vaškini kosem, «uški, kiži mon püksö!» šüem no nil kuj vilä püksem. Vańka soä gurä kuštem, so nil otsi pižem Vańka ačiz noš viž-ulä vaškem. nillen anajež emežen bertem no gurzä utem. utem berä veram: «oj Vańka, tuž žes pižemed vilem» šüem. so berä nilžä guris pottem no püksisa šiem, lijšossä sendiraä kuštem. šiem berä veram: «sendiraä tubisa, Vańkalen liež vilin pogiljaškono» šüem. Vańka viž-ulišen važem: «pogiljaški nakaz niled-

len lëz vilin!» süem. Obida kišno veram: «oj ton Vańka, gord poni ali keno ulepen vïlemed» süem, «čukažü ačim todo tonü ma karini» süem.

Čukažejaz čuknaik sultem no gur estini kuškem, odik ardana pu bittem. gur žuam berü važem: «Vańka, pot tatsi, pukši kuj vilä» süem. Vańka potisa, kuj vilä pukšem, no kiži no gurü ug teri-pä, Obida kišno važem: «uški, kiži mon pukšo» süem no kuj vilä pukšisa, vožmatü vïlem. so pukšem bereik Vańka gurü assä kuškem no gurez boržam. Obida kišno telmirini kuškem: «burkarik, Vańka monü en bitti, guris potini lež, vot tinid gur ažin vatemin odik geršok zarni ukšo, odik geršok azveš» süem. Vańka veram: «peš aj, minam luoz» süem. Obida kišnoez bittem berü Vańka gur ažiš ukšo baštem no diňaz bertem. so berü kišno baštem, Glaz karü kupcali gožtiškem, tuž uzir ulä-pä. minam peš-ajü solü Kuzoniš tamak nüem; so soü tuž šektam, kuar nañ pižisa, keč pöstisa, sur-no arak-no tros lüem. peš-ajü juemiškiz Glaz karis kiži potemžü no ug todü.

(Malmiš.)

Hajdan egy öregnek nem volt gyermeke. Az öreg egy napon fejszét fogván, egy darab fát kezdett megfaragni (tkp. fárul lefaragni). Egy szomszédja hozzámenvén kérdé: ,mit csinálsz te?‘ Ez felelé: ,fiút; — annak neve Vanyka (Iváńka) lesz, az szántani fog s engem el fog tartani.‘ Elkészítette, és kiküldte szántani a mezőre. Obida asszony azt a fiút meglátván a maga házába vitte és a padló alá tévén elzárta (elzárván), egy hétig etette; miután egy hétig etette maga a málnabokorhoz ment s lányának megparancsolá, [hogy] fűtsön be a kemenczébe és süsse meg Vanykát. Mikor már lángolt a kemence, az [t. i. a lány] a padló aljából kivezette Vanykát és parancsolá hogy a lapátra üljön. Vanyka ráült, de a kemenczébe nem fért be; a leány [tehát] megparancsolta Vanykának, hogy a lapátról szálljon le s mondá: ,nézd, hogyan ülök én!‘ és felült a lapátra. Vanyka őt a kemenczébe dobta, a leány ott megsült, Vanyka [pedig] maga ismét a padló alá ment. A leány anyja visszatért a málnával és megnézte a kemenczét. Miután megnézte, szóla: ,oh Vanyka, igen jól sültél meg.‘ Azután kivette lányát a kemenczéből és leülvén megette, csontjait feldobta a hálópadlásra. Miután megette, szóla: ,felmászván a hálópadlásra, Vanyka csontjain fogok henteregni‘ — (mondá). Vanyka kiszóla a padló aljából: ,henteregj szajha leányod csontjain.‘ Obida asszony

felele: ,ej te Vanyka, veres kutya, még életben vagy, holnap regge tudom én, mit tegyek veled‘.

Másnap reggel korán felkelt s hozzá fogott a kemence befü-téséhez (a kemenczét fűteni), egy rakás fát használt fel. Midőn már égett a kemence, szóla: ,Vanyka, jer ide, ülj a lapátra!‘ — Vanyka kijövé, a lapátra ült: de sehogysem fért be a kemenczébe. Obida asszony szóla: ,nézd, hogyan ülök én‘ és a lapátra felülvén megmutatta. Miután ő felült, Vanyka őt magát dobta a kemenczébe és elzárta a kemenczét. Obida asszony könyörögni kezdett: ,kegyel-mezz Vanyka, ne ölj meg, hagyj kimenni a kemenczéből, ime neked egy fazék aranypé, s egy fazék ezüst, mely a kemence előtt van elásva.‘ Vanyka felele: ,anyóka, enyém lesz az!‘ — mondá. Obida asszony megölése után Vanyka a kemence előtt való helyből ki-vette a pént s visszatért haza. Azután feleséget vett, Glazov városba kereskedőnek, iratkozott [most is] igen gazdag. Az én nagyanyám neki Kazánból dohányt vitt, ő (öt) jól megvendégelte lepényt sütvén, nyulat sütvén, sör is, pálinka is elég volt. Nagyanyám annyit ivott, hogy nem tudja, hogyan jött ki Glazov városból (n. ivása miatt, Gl. városból hogyan kijöttét sem tudja).

6.

Odik pol odik pup bazarä minem vilem. kiriž kič-pi vižiis Aldartazes ažem. ta pup «monä örekčamez uz lu» šüsa, soä örekčaskini kosem. Aldartoz šüem: «minam örekčaskon pujiä tatın evol, korka kiliz» šüem. pup šüem: «monä ni no kiži örekčamed uz lu» šüem. aldartaz, «agar-da pujiä vaj-kä tonä öj-kü örikča, ali vil puktem korkamä soto» šüem. pup «mın, pujiä vaj!» šüem. Aldartaz, «vaj, zaman urobojad püksisa vajo» šüem. «mon šüem, tonä ta kič-pi viži-jin örikčalo, minam örikčaskon kič-piä ta» šüem, «ton tatın ul, mon odik časın vu» šüem no urobojaz püksisa vortisa koškem. pup küñ čas vitisa ulem. vitisa, vitisa liktemä bere, pup Aldartaz dorä koškem. Aldartaz pupliš valzä kemalaš keljam. Aldartaz pup liktiš niš-kišno diš dišasa, šid pöštini kuškem. pup liktisa pirem no soä kišno murt šiüsa, soliš duam: «karted kitin?» šüem. — «ali ginek odik pupez örikčasa, soliš valzä baštem no soä vuzani dat ujezü koškiz» šüem. pup so berä asliž ačiz veram: «ak» šüem, «mon soä otsi minoz šiüsa uliško val» šüem; örikčamez ta vilem, ta minim kulesiš šižemdon tenkü izjan leštiz; odik pol dirzü pini med šiöz» šüem. so berä „He

хвались, богу молись!“ »šüemzi čin vilem» šüem. so kõjön ali-kä no išem valez.

(Mamadis.)

Egyszer egy pap a vásárra ment. Egy görbe nyírfa aljában meglátta *Aldartaz*-ot («csaló tarfejű»-t). A pap azt hívén, hogy őtet meg nem csalhatja („engem megcsalása nincs“ — mondván), megparancsolá, hogy csalja meg őtet. *Aldartaz* szóla: „az én csaló zsákom nincs itt, otthon maradt“ — (mondá). A pap felele: „engemet sehogy sem csalhatsz meg“. A csaló mondá: „nohát, ha elhoztam zsákomat és téged meg nem csallak, én most újon épített házamat adom neked.“ A pap felele: „menj, hozd a zsákodat!“ *Aldartaz* szóla: „hadd, szekeredre ülve rögtön elhozom; én megmondtam, ezen nyírfa aljában csallak meg (tégedet); az én csaló (csalásra való) nyírfám ez; te légy itt, én egy óra alatt (órában) eljövök“ — (mondá) és felülve a szekerre elindult. A pap három óráig várta. Várt, várt, s miután még sem jött (várván, várván meg nem jötte után) elindult a csalóhoz. A csaló már régen túladott a pap lován (elvezette a p. lovát). A csaló a pap megjöttéig asszonyruhát öltvén, ételt kezdett főzni. A pap megérkezett és őt asszonyembernek gondolván (mondván), kérdé tőle: „hol van férjed?“ — (mondá). „Most épen egy papot csalván meg, elvette tőle lovát és azt eladni ment a másik megyébe“ — mondá. A pap azután maga magához szóla: „óh“ — mondá — „én pedig azt hiszem vala, hogy ő oda jön, [de] ez volt az ő csalása; ez nekem legalább is hetven rubel kárt szerzett; egye meg egyszer a kutya a fejét!“ Azután gondolá (mondá): „igaz bizony a mit mondanak (a mondásuk); «не хвались, богу молись» (ne dicsekedjél, istennek imádkozzál!). Ilyképen most is csak oda van (elveszett) a lova.

Találós mesék.

*Madiškon kil.*¹⁾

1. šioz, šioz no tödi ösoz. — vuko izem.
2. buloez lultem üjoz. — dödi valez üjoz.

¹⁾ E találós mesék közül az 1—71 számúak a kazáni kerületből, a 72—105 számúak Malmis, a 106—120 számúak Glazov vidékéről vannak feljegyezve.

3. *nul agajo vino og inä ibä. — skal kiskem.*
4. *žič-ol tros oš koškoz. — dō ultiz šorig koškem.*
5. *suitem, pidtem vilä tuboz. — šiñ.*
6. *odik birkenči ulin nul vil kišno. — žök.*
7. *ta dunnejin küjn küž. — šures, keher, vü.*
8. *taži utisa van, taži utisa evol. — giži; ažin utid-kä oval, miškiñ utit-kä van.*
9. *kik šöd kij kaik valä val, veñ dīl bittisa žagez uz vormi. — šiñ.*
10. *korka kotir dez kiskem. — žuj.*
11. *kotires tijn vir zoroz. — til nir ussm.*
12. *korka šigin liz bugor. — didik.*
13. *kotires tija pi-pu kuar vialoz. — šidä ikmaš kujam.*
14. *peres žuš kišno busiez kotirjaloz. — šurlo van busiez ara.*
15. *mižig bittisa sil val, šüisa öj bitti. — šer.*
16. *šulis puñin kurek sil. — igi.*
17. *kotires šurojin čuž čipi. — piñ.*
18. *korka dīlin pal šököri. — tolež.*
19. *inmarišen, mužemisen nimiz odik. — kižilien nižili.*
20. *eksej iži vuristem. — kurek-piz.*
21. *odik bekčejin kik törli arak. — kurek-piz.*
22. *valliš bažim, kurekliš piči. — enerčak.*
23. *ogez, mīno šüü, ogez uk šüü. — kuas.*
24. *arsin eksej dīrzä mičoz. — turim turnam.*
25. *äksej iži kičeltik. — mirik dīlin līmi.*
26. *kik turto ku pin šöd er-val. — vü.*
27. *korka dīlin pal kuas miskilja. — dīr sinam.*
28. *gur ulin vož buko. — vü dūiš.*
29. *ta korkan mon dīr. — momi kor.*
30. *liptir-loptir Andrej, čüniez poliez dīr dīlaz. — čag vožon.*
31. *tōdī sandik puškiñ šöd hitaj. — mörjo.*
32. *bažim gidišen piči gide ištirtod. — gurišen učogä egir kiskon.*
33. *lapek Petka veñ vuzas. — urbo.*
34. *šilk-šalk važ dīr. — šulik birton.*
35. *ikče vakči sil dudes. — til nir.*
36. *lud dor kotir sil paža. — palež.*
37. *pirikiz lizen piroz, potikiz tōdien potoz. — niñ puppi.*

38. *dibo dīlin vōjo kūmes. — dibo dīlin limi.*
 39. *kik pal durtiz kutiško, šortiz poriško. — čulka kutčam.*
 40. *busiez tōdī, kidīsez šōd; kiñ kižā soā, so todoz. — gož-
 jaškem.*
 41. *piči Petka gord iži vuzaloz. — emež.*
 42. *sujtem, pidtem pis-pu dīlū tuboz. — nañ žužem.*
 43. *ñulez čaboz, šurīsez ektoz. — val pid no val biž.*
 44. *odik surim kenerez sertisa bittod, beren kitin kužini dōnzū
 ūd šetti. — čag kešem.*
 45. *ažmak pužimlen ulez, ulezli bidā karez, karezli bidā piez.
 — kōži.*
 46. *šuresliš žužit, kizliš lapek. — turim.*
 47. *minoz minoz, pōtiez uz lu. — müs lobem.*
 48. *ačiz uk aži, murtili vožmatū; ačiz gulkoj, čot ponini todū.
 — či i.*
 49. *šōd taka pircizū pōsatoz. — purti.*
 50. *pukoz pukoz, vožerez uz lu. — dō-gi.*
 51. *ta dōnnējin kujn evol. — inū tubon pagža evol, vallen
 šurez evol, papalen dōlez evol.*
 52. *ares ošliš mussū arsin šūisa ud bitti. — zod.*
 53. *vīliez tōdī poliz šōd. — morjo.*
 54. *dumet dīlin val kuajoz. — čersem.*
 56. *sandik pīdesin šulmon veš. — šulem.*
 57. *žit dūā bittisa, nin-ažū keč bittisa. — katanči.*
 58. *dōdiez koškoz, turtoez kelož. — vūez koškā, darez kilū.*
 59. *korka šōrin kuča pi ūtoz. — žolob vū vijam.*
 60. *korka kolirin ši telbugo. — korka bordiš žuji.*
 61. *korka dīlin kuž nido kobi. — košo.*
 62. *egizen nunilen čačaez gumiraz uz bitmi. — čubor gin-sapeg.*
 63. *pelmit guin šala pošiljaškoz. — gurin gur-čuzon pošil-
 jaškoz.*
 64. *pirikiz kitaj pašen piroz, potikiz šed deremen potoz. —
 nin puppi.*
 65. *pelmit korkan vil ken bōrdoz. — müs.*
 66. *ačiz oš, bižiz piš. — veñ pisien señis.*
 67. *pereš žuš kišno vir šalžū. — til nir vija.*
 68. *gidišen korkašen nimiz odik. — iskāl no ōs-kal.*
 69. *odik bekcelen egesez šū. — kaban nerga.*

70. minikiz gurtez uskoz, bertikiz busiez uskoz. — pecter.
 71. širt uz šu, šart üz sü, pini uz šödi, adami uz šödi. — budem.

72. luloez lultem nulä. — kuasen vetlon.
 73. luloez lultem viä. — bordaz šir lakiškisa kužiliez bittä.
 74. veš ulos kaliklen koram šilepez og ažä üsä. — vit tiron.
 75. kora, kora, vovše šilepez ug usi. — kurek šiü.
 76. tir nid bidša makä kulto bidša lüem. — čag.
 77. tuž kuž ginez binisa ud bitti. — šüres.
 78. bađar ul vilä limi uz tupta. — iskal šur.
 79. tuž žes ursez kutini ud dišti. — kij.
 80. žes vallen pitiez uz toski. — pižlen koškem ber vilez uz toski.
 81. korka bordin taka šin. — kor bordin ul.
 82. tuž kuž jučiz inmarä sužem. — šin inmarä sužem.
 83. korka jilin gondir ektä. — šin morjois potä.
 84. eksejliš tabazä beriktini ud vormi. — inširez žutini ud vormi.
 85. ludišenlen, inmišenlen nimiz odik. — toles, tolež.
 86. lud-dor kotirin sil terkä. — tilo-burdo kar.
 87. šioz no guaz piroz. — purt.
 88. lud šorin küstem kion cecä. — usi.
 89. tuž žes ulošo vilä püksini ud dišti. — gondir.
 90. kionen gondiren vacä šin usko. — uknoen guren.
 91. gurä kuž bižo košo piraloz. — nan kuj,
 92. kort zir pirti tödi jurmek potaloz. — veň pisiä seňis pirtem.
 93. korka šigin voj tuš. — šundi.
 94. busi šorin voz katanči. — piš.
 95. korer jumal pu šulmin. — umortois čecä.
 96. ečker pečker pu jilin. — paš-pu muli.
 97. ullašan budä, vallašan voz. — kušman.
 98. niļjos murtlen čik vina jutek bañez čizektoz. — gord kušman.
 99. pidiz nul, šurez van, tušez van. — keč taka.
 100. vallašan ponod, ullašan vijaloz. — voronka.
 101. tödi bugorez čuž bugor ujoz. — lud kečez žöči ujoz.
 102. küssä kekatisa kuloz. — kös kiz.

103. *ñul adami vačü šin uskoz.* — *ös janak, košak janak.*
 104. *Darjaen Marjaen vačü šin uskozi.* — *vižen voldeten.*
 105. *sandik puškän viľ murt bördoz, uskod no viľ murtez uz lu.*
 — *sandik vorsam važü.*
 106. *šikisä maä pitsani uk lu?* — *šundi.*
 107. *šikalez gidaz, bižiz gid vilin.* — *šin.*
 108. *kik iska vinos kudmi orčom, kudmi orčom šüsa, mino no,*
no kuzi no ug orči, jalam čoš mino. — *kuas.*
 109. *dödiez minü, šakanez kilü.* — *vüen jöen.*
 110. *peñmit korkam püž gerttä.* — *muš šuš leštä.*
 111. *sujiz zarni, poskesez pu.* — *šundiēn košaken.*
 112. *lud šorin buris vañ.* — *meža.*
 113. *lud šorü tödi bugor pogiljaškü.* — *lud keč.*
 114. *iz kar kotir limi peltä.* — *vuko izon.*
 115. *kustem kion lud šorin čeljaškü.* — *kutes.*
 116. *čut, gorib peres kišno luditi vetleno, otis višak jüez šiä.*
 — *šurlo.*
 117. *kik poči puni val biž dorinik minü no ug uj soä.* — *až*
košosajos.
 118. *korka kotirti biñ-gozi kiskemin, biñ-goziä noš ošilemin*
pešterjos. — *korka žuj poči uknoosin.*
 119. *kik bratojos eželjažozi čož odik ogzä adžo no, uk bigato*
vetlini odik ogzinä kunoä. — *dödi šuljos.*

1. Eszik, eszik és fehéret okád. — Malom őrlése.
2. A lelkest üldözi a lelketlen. — A szán üldözi a lovat.
3. Négy testvér egy helyre lö. — A tehén fejése.
4. A padló alatt sok ökör jár. — A hálnak járása a jég alatt.
5. Kartalan, lábatlan fölfelé hág (emelkedik). — Füst.
6. Egy fátyol alatt négy menyecske. — Asztal.
7. Ezen világon három hosszú van. — Út, kerítés, folyó.
8. Így nézvéen van, így nézvéen nincs. — Köröm; ha elől [t. i. a tenyérdalról] nézed: nincs, ha a kézháton nézed: van.
9. Két, kigyóként fekete lovam van, mindössze egy túfoknyi szemetet nem bír el. — Szem.
10. A ház körül drót van húzva. — Moh (a gerendák közt).
11. Kerek tóban vér (eső) esik. — A világító-szilánk leégett végének (üszkének) leesése.

12. A háztetön kék golyó. — Galamb.
13. Kerek tóba nyárfalevél hull. — A levesbe laskát dobnak.
14. Egy öreg orosz asszony körüljárja a mezőt. — A sarló az egész mezőt learatja.
15. Egy ökölnyi húsom vala, nem bírtam megenni (tkp. evén nem végeztem). — Fenkő.
16. Válú végén tyúk-ganéj. — Fülbevaló.
17. Kerek rudon sárga csibe. — Fog.
18. A háztetön fél kenyér. — Hold.
19. Az égből valónak és a földből valónak neve egy. — Csillag és féreg (csillaggal f.) [t. i. ezek nevei a votjában hasonló].
20. Fejedelmi sapka varrás nélkül. — Tyúktojás.
21. Egy hordóban kétféle pálinka. — Tyúktojás.
22. Lónál nagyobb, tyúknál kisebb. — Nyereg.
23. Egyik mondja: megyek, másik mondja: nem megyek. — Hótalp.
24. Évben (évenként) a fejedelem borotválja a fejét. — A széna kaszálása.
25. Fejedelmi sapka csillogása. — Az ág végén a hó.
26. Két kocsirúd között fekete kancza. — Folyó.
27. A háztetön egy fél hótalp korcsolyázik. — Fejnek fésülése.
28. Kemence alján sárga ív-fa [дуга]. — Szivárvány (*vü-jüis* szószerint: víz-ívó).
29. Ezen házban én vagyok a fej. — Mestergerenda.
30. Bandi tipeg-topog; ujjá, hüvelyke a fején. — [Világító-] szilánktartó.
31. Fehér ládában fekete nankin-[szövet]. — Kémény.
32. A nagyobb istállóból a kisebb istállóba czipelsz. — A szénnek a kemenczéből a tűzhelyre való áthúzása.
33. Tűt áruló alacsony Petyka. — Poloska.
34. «Šilk-šalk» [hangot adó] tönkölykalász. — [Női] kendő kivarrása (вышивание).
35. Egy kicsiny rövid húsdarabka. — Világító-szilánk leégett vége.
36. A mező széle körül hús létra. — Vadberkenye-fa.
37. Midőn bemegy, kéken megy be; midőn kijön, fehérén jön ki. — Hársfa [melyet a szobában lehámoznak].

38. Czölöp tetején vajas hagyma. — Czölöp tetején hó.
39. A két szélén tartom, a közepébe beledugom. — Harisnyia felvevése.
40. Mezője fehér, magja fekete; ki azt veti, az ismeri. — Írás.
41. Kicsiny Petyka, vörös sipkát árúl. — Szamócza.
42. Kartalan, lábatlan, a fa tetejére mászik. — A kenyér kelése.
43. Négy veri a [taktust], ezer tánczol. — A ló lába és a ló farka.
44. Egy *surim* (karó-köz) kerítést szétvagdaltál, azután nem tudtad összeállítani. — A [világító-] szilánk hasítása.
45. Alacsony fenyőnek ága van, minden ágán fészke van, minden fészkében madárfia van. — Borsó.
46. Az útnál magasabb, a nyírfánál alacsonyabb. — Fű.
47. Megy, megy, nyoma nincs. — A méh repülése.
48. Maga nem lát, [de] az emberre mutat; maga süket, [de] számot vetni tud. — Az ujj.
49. Fekete kos farát melegíti. — Üst.
50. Ül, ül, árnyéka nincs. — Pincze.
51. Ezen világon három nincs. — Égbe felmenő létra nincs, a lónak szarva nincs, madárnak teje nincs.
52. [Egy] éves tinónak a máját nem eszed meg esztendőn át. — Köszörtükő.
53. Teteje fehér, belseje fekete. — Kémény.
54. Kötszíjon kövéredik a ló. — Fonás (az orsó a rátekeredő fonáltól vastagodván).
56. Láda fenekén töprenkedő gyöngy. — Szív.
57. Éjjel teve nagyságú, nappal nyúl nagyságú. — Fügöny (mely t. i. a női lakosztályt elrekeszti, s melyet nappal összehajtanak).
58. A szán halad, a rúdja (kettős rúdja) marad. — A folyó halad, partja marad.
59. A ház mögött kutyakölyök ugat. — Az eresz-víz csepegése (folyása).
60. A ház körül szörgyeplő. — A ház falának moha.
61. A háztetőn hosszúnyelű merőkanál. — Szarka.
62. Ikergyermekek himlője soha el nem múlik. — Tarka nemezcsizma [mely nem hagyja a színét].

63. Sötét árokban császármadár verekedik. — A kemenczében verekedik a kemenczesesprő.

64. Midőn bemegy (a házba), nankin subával megy be; midőn kijön, fehér ingben jön ki. — Lehántott hársfa.

65. Sötét szobában fiatal menyecske sír. — Méh (a kasban).

66. Maga ökor, farka kender. — Tú likában czérna.

67. Öreg orosz asszony vért köp. — A világító szilánk (leégett) vége lehull.

68. Az istállóból valónak és a szobából valónak neve egy. — Tehén és ajtókilincs. [A votjákban neveik hasonlítanak egymáshoz].

69. Egy hordónak abroncsa száz. — Asztag sorai.

70. Mentében [t. i. mikor a mezőre megy] a falút nézi, visszafordultában a mezőt. — Hárs-kosár.

71. Nem mondja ezt: *širt*, nem mondja ezt: *šart*; a kutya nem veszi észre, az ember nem veszi észre. — A növés.

72. Lelkest visz lelketlen. — Hótalpon való járás.

73. A lelkest megöli a lelketlen. — A famézga a rajta megragadt hangyát elveszti.

74. Az egész kerület népének forgácsa egy helyre esik. — Adófizetés.

75. Vág, vág, semmi forgása nem hull. — A tyúk eszik [az orrával csapdosván].

76. Egy fejszenyélnyi holmi kévényi lett. — A [világító] szilánk.

77. Igen hosszú nemezt össze nem göngyölhetsz. — Út.

78. Juharfaágon nem áll meg a hó. — Tehénszarv.

79. Az igen jó ostort nem mered megfogni. — Kigyó.

80. Jó lónak lábnyma meg nem marad. — A hajó menésének nem marad utója [utána való nyoma].

81. Ház-falában kosszem. — Gerendafalban ág (ág csüge).

82. Igen hosszú rúd, istenig (égig) ér. — A szem istenig (égig) ér.

83. A háztetőn medve tánczol. — A füst kimegy a kéményből.

84. A fejedelem tepsijét nem birod megfordítani. — A szerűt fel nem birod emelni.

85. A mezőről és égből valónak neve egy. — Csikó, hold (a votjákban hasonló szók).

86. A mező körül [itt-ott] hústányér. — Madár.

87. Eszik és a barlangba megy. — Kés (t. i. melyet hüvelybe dugva, az övben viselnek).

88. Mező közepén csípőtlen farkas ugrál. — Borona.

89. Igen jó lóra nem mersz ráülni. — Medve.

90. A farkas a medvével (egymásnak) szembe néznek. — Ablak és kemenceze.

91. A kemenczébe hosszúfarkú szarka megy be. — Kenyér-lapát.

92. Vasrúdon át fehér [tengeri] nyúl jön ki. — A czérna bedugása a tú likába.

93. A háztetőben vajas csésze. — Nap.

94. Mező közepén zöld függöny. — Kender.

95. Izes-édes [holmi] a fa belsejében (szívében). — A köptü méze.

96. Picziny gömbölyű a fatetőn. — Mogyoró.

97. Alúlról nő, felúlról zöld. — Retek.

98. Lányoknak, a nélkül hogy csak kevés bort is ittak volna, kipirul az arcuk. — Czékla (vörös répa).

99. Lába négy, szarva van, szakála van. — Kecsebak.

100. Felúlról teszel be, alúlról folyik. — Tölcsér.

101. A fehér golyót úzi sárga golyó. — A nyulat úzi róka.

102. Derekat szorítván, meghal. — Száraz nyírfa [t. i. elpusztúl, ha fejszével köröskörül meghántolják].

103. Négy ember egymással szembe néz. — Ajtóküszöb és szemöldökfa meg a két ajtófélfá.

104. Darja és Mária szembe néznek. — Padló (szobaföld) és mennyezet.

105. A láda belsejében menyecske sír; megnézed és a menyecske nincs [ott]. — Láda-zárás (a zár nyikorogván.)

106. Szekrénybe mit nem lehet zárni? — Napvilágot.

107. A tehén az istállóban, farka az istálló felett. — Füst.

108. Két testvér versenyre kelve, megyen (tkp. «melyikünket haladjuk túl» azaz: «melyikünk haladja túl a másikat» — mondván mennek), de egyik sem haladja túl a másikat, mindig együtt mennek. — Hótalp.

109. A szán megy, a gyékény marad. — Víz és jég.

110. Sötét szobában szitát kötnek. — A méh lépet készít.

111. Karja arany, kössöntyűje fa. — Ablakkeret és napfény.

113. Mező közepén gerenda van. — Mesgye.

114. A mező közepére hengeredik egy fehér golyó. — Nyúl.

115. Kőváros körül hó fúvódik (fú). — Malom őrlése.

116. Csípőtelen farkas ugrál a mező közepén. — Cséplőfa.

117. Egy sánta, púpos asszony megy a mezőn át, s onnan minden gabonát leeszi. — Sarló.

118. Két kis kutya a ló farka mellett megy, de azt el nem éri. — A két első kerék.

119. A házon köröskörül kötél van húzva, a kötéltre meg kosarak akasztvák. — A ház moha kis ablakokkal.

120. Két testvér halálíg egyre egymást nézi s nem jöhet egyik a másikhoz vendégnek. — A szántalpak.

D a l o k.

(A Kazáni guberniumból.)

Kiržan kiljos.

É n e k s z ó k (dalok).

1.

*Odikzä duom, kikzä duom ;
uz deta ogez kužoli ?
kužo duonjos todä use-kä,
küjnä arna luiz, um evol.*

Egyet iszunk, kettőt iszunk ;
nem elég-e egy a gazdának ?
Ha a gazda az ivóknak eszükbe jut
három hétig nincs álmuk. [(esik),

2.

*Aj, vu vijaloz, vu vijaloz,
vu kuža žažek ujaloz ;
so žažeklen mil-kid vu vilin
milam mil-kid nil vilin.*

Ej, a víz folyik, a víz folyik,
a víz mentében egy lúd uszkál ;
ezen lúdnak rajta van az esze a vizen,
nekünk az eszünk a lányon.

3.

*Tiljostes lužit žuatelä,
žorgilhostes kiromi ;
okzä vuzalom šurisen, süen*

Tüzeiteket világossá gyujtsátok,
verebeiteket kizsigereeljük ;
egyed eladunk ezenen, százon [t. i.
kopekán],
fekete szemöldökű [lány]aitokat meg-
csaljuk.

šöd šin-kašjostes aldalom.

4.

*Gurež vižjad pokci šuresed
cik pid volčontem lüesal-kä ;*

*pokci no tiriš valčä ulim,
cik lukiškontem lüesal-kä.*

Hegy tövén [elmenő] kis ösvényed,
bár lenne olyan, hogy a láb rajta
megne csússzék ;
kis korunktól fogva együtt éltünk,
bár úgy lenne hogy el ne válánk.

5.

*Pokci no busi žižek busi,
kuroez van no diriz načar ;
milam lul gažan kidokä miniz,*

divorez van, no ačiz evol.

Kicsiny mező, rozs mező,
kalásza van, de feje silány ;
a mi kedvesünk (szeretők) messze
ment el,
híre van, de maga nincs [itt].

6.

*Gidk-aždes volit čužilä,
tubilgi šuon med potoz :*

*žeš karindašed likton dirja,
val dibo šüsa, med dumoz.*

Seperd símára udvarodat,
hadd nőjjön ki [rajta] a bajnócza
[cserje] ;
hogy jó testvéred megjöttekor,
gondolván [hogy] ló-czolöp, hozzá
kösse [lovát].

7.

*Kuala-ažad ošem šuried
vajo-biž liktisa, med pukšoz ;
žok vilad voldem žok kišeted
deület liktisa, med pukšoz.*

Házad előtt felakasztott rudadra,
eljövén a fecske, üljön rá ;
asztalodra terített abroszódra
eljövén az áldás [bőség], üljön rá.

8.

*Anajü guržü estem-dir,
morjoti šiñez potä-dir ;
baskič vižjaz potisa, vite-dir
«nunikaü bertä» šüsa, ute-dir.*

Anyám bizony befüttött a kemen-
cébe,
[hisz] a füst kijön a kürtön át ;
a lépcső aljára kijövén bizony vár,
néz úgy mondván : «gyerkem vissza-
tér»

9.

*Gidk-ažad kutem küjü kenered
šaňaed vaškoz tuž čukna ;
voldem nunied sou-kü luoz,
dauired orčoz tuž erkä.*

Az udvarodat körülvevő három kerí-
tésre
rászáll a csóka jókor reggel ;
ha nevelt gyermeked életben marad,
életidőd igen kedvesen múlik.

*čukna sultisa, utjaltim,
zañari tipi d'ljosađ ;
kidokü minisa öj vuneti
kištisa ponem šin-kaštes.*

*žök kotirad pukšem kunoed
müen no puñi med ponä ;
mi tatiš koškem berä
müles no českid ulelä.*

*Ajkaj no arlen orčemez ; —
küškis putolen poštemez ;
poštono puto medik poštoz
orčontem dauir lüsal-kä.*

*Vilän kižili küjñ ginä,
ta dirja niļjos tuž pokëi ;*

*so pokëi nilen salamez
müen no kenem tiš ginä.*

šöd nüles šörti šöd pülem liktū,

*žokit no kizet lüsal-kä ;
ta šekit zaman likton dirja
kokiš nuni lüsal-kä.*

*Kuzon karlen kibet ađaz
kik murtjos ukšo lidžo ;
bördisa bördisa lidžo,
bertini pašpurt kuro.*

*šöd nüleskad uno vetlim,
šulo nidjostes öm šetti ;
uno vetlim, ožit vetlim,
tišeskid žeszü öm šetti.*

10.

Reggel felkelvén, felnéztünk
a zöld tölgyfa tetejére ;
messze menvén el, nem felejtettem
[mintegy] oda öntött szemöldökeit.

11.

Az asztalod körül leült vendégnek,
tegyetek [elibe] mézet és kanalat ;
innen elmentünk után
méznél édesebben éljetek.

12.

Ejhaj az esztendőnek múltnia kell,
a derékről az övnek lenyűnie :
a lenyűvendő öv hadd nyűjjék le,
[de] végtelen (elmúlatlan) lenne bár
az életidő.

13.

Fenn csupán három csillag van,
ez idő szerint a lányok nagyon kicsi-
nyek ;

a kicsiny lánynak ajándéka
csak méz és kendermag.

14.

Fekete erdő mögött vonúl el fekete
felhő,

bár lennék sűrű [lombú] fenyőnél ;
ama nehéz idő ha eljön,
bár lennék egy bölcsőbeli gyermek.

15.

Kazán városnak [egy] boltja előtt
két ember pénzt olvas ;
sírva, sírva olvassák,
visszatérni útlevelet kérnek.

16.

Fekete erdőben sokat jártunk
ostornyeleteket nem találtuk meg :
sokat jártunk, keveset jártunk,
ti nálatok jobbat nem találtunk.

*čukna no šinkit uz sajkiški ;
kižitek užim uz poti ;
čik šiditek, širektjatek
piñal no mil-kid uz uštiški.*

*Ašjan ižjamdä kelišem
kotiraz gajtan kutilä
so gajtanjostü keli šoz-kä,
bañadi bizen žiržilä.*

*Agaj tinid mar šotom ?
Bukaris vajem vuz evol ;
ton agajez ažem berü
pid dilam silini kal evol.*

*Vilin gödori göldirtoz,
val dirin širnet žingirtoz ;
ta kužojos dorä liktem berü,
azvešen zarni žiltirtoz.*

*Vilin torogoj kiržadir,
tulis liemzä šodisa.
so tulisti gužem-kä luoz,
gerides kutitek en kilä.*

*Uzien bori kišmatoš,
marik no domiš šioni ?
uzied kišmaloz bišasež evol,
mileškim kuikiez todis evol.*

*žal-žal vijas ošmestü
kakit no kuštim, dugditim ;
milemlä puñit minišjosiz
odik kil veram no dugditim.*

17.

Reggel a köd nem tisztul ki,
a be nem vetett gabona nem kel ki ;
valami játszás, nevetgetés nélkül
a gyermek szive (kedve) nem nyílik
ki.

18.

Fölvett ašjanotok illik rátok,
köréje zsinórt varrjatok ;
ha ezen zsinórotok illik,
orczátoakat kenjétek meg biz-zel.

19.

Bátyám, mit adjak neked ?
Bukharából hozott árúm nincs ;
téged bátyám hogy láttalak,
lábomra állni nincs erőm.

20.

Fönn a menny dörög,
a ló fején fénylik a fék ;
ezen gazdákhöz ha jössz,
ezüst és arany csendül meg.

21.

Fönn egy pacsirta énekel,
a tavasz meglettét észrevehén.
A tavaszon túl ha a nyár beáll,
ekéteket csak fogjátok meg.

22.

Míg a kerti s erdei szamócza megérik,
milyen gyümölcsöt eszünk ?
szamóczád érik, leszedője nincs,
a mi gondjainkat tudó nincs.

23.

Csörgedezve folyó csermelyedbe
drágakövet dobtunk, megállítottuk ;
a velünk szembejövőket
[csak] egy szót szólva megállítottuk.

*Oti no tati vetlem šamen,
dangiš no korka piriškem ;
dangiš no korka evol vilem,
ačmä kodolen korkaez vilem.*

*Oti no tati vetlem šamen
kazaen orom lüimi ;*

*kaza no pi evol vilem,
ačmelen kazak-pi vilem.*

*Takja izjamdi kelišem,
kijadi azveš zundes lüesal-kä ;
nalpaško, nalpaško, uk veraški,
tunnä minam kunilam lüsalit-*

kü., lennél ma az ölemben (honom alatt).

*Mi tatsi liktim val uljasa,
duskimi ukno vižijad ;
mi likton dirja ti vitid-dir,
liz didik šamen görlasa.*

*Ukno vižidi göl ginek,
göllen šaškaez ok ginek ;
tu gurtin murtjos tuž uno,
minam gazamä ok ginek.*

*Gurež no bordad šöd pušnered,
šöd pušner polin šöd suter ;
šöd suter kaik šinjosiđ,
gord namer kaik bañjosiđ.*

*Uboen, uboen vož sugoned,
vožišen kiži šiomi ?*

24.
Amint oda s ide járkáltunk,
eltévedve egy házba megyünk be ;
eltévesztve nem volt a ház,
a mi rokonunknak háza volt.

25.
A mint oda s ide járkáltunk,
egy kecskével barátkoztunk meg (let-
tünk barátok) ;
de nem volt kecske,
a mi kazak-unk volt.

26.
Felvett sapkátok illik,
kellene [még] kezetekre ezüst gyűrű ;
gondolkodom, gondolkodom, de nem
mondom ;
kü., lennél ma az ölemben (honom alatt).

27.
Mi ide jöttünk lovat hajtván,
kifogtuk az ablak alatt,
a mig jöttünk ti bizony vártatok,
kék galamb módjára turbékolva.

28.
Ablakotokban rózsa van csak,
a rózsának virága csak egy van ;
ezen faluban ember igen sok van,
az én szerettettem csak egy.

29.
Hegyednek oldalán fekete csalánod,
fekete csalán közt, fekete ribiszke ;
mint fekete ribiszke [olyanok] sze-
meid,
mint a vörös málna [olyanok] orczáid.

30.
Ágygyal, ágygyal [t. i. sok kerti ágy-
gyal] van zöld hagymád,
amúgy zölden hogyan esszük meg ?

vož sugon kaik vož mugormi, mind zöld hagyma zöld a testünk
lukiskisa kiji ulomi. [azaz: fiatalok vagyunk],
 elválván hogyan élünk meg?

31.

Azrešno paki, altin nido,
mačit manara sirlani ;

Ezüstös kés, arany nyelű,
 a mecset minaretjét faragással díszí-
 teni [való];

agajos liktem kilziškini
vožit uz lu-a kiržani ?

eljöttek az öregek hallgatni,
 nem szégyenlünk-e énekelni ?

32.

Vizil no vijas ošmesed,
mar kišetjostes miškidi ?
ton, tuganä, tuž šektaškod
mar mug šettisa piromi ?

Sebesen folyó csermelyed,
 mely kendőtöket mossátok (henne) ?
 te, testvérem, jól vendégelsz,
 minő okot lelünk, hogy meglátogas-
 sunk ?

33.

Tasmae evol kuasani,
ukoe evol rurini ;
tinad mild-kidet olo kičä,
mon kilčin evol todini.

Szalagom nincsen szegélyzésre,
 arany fonalam nincs kivarrásra ;
 a te gondolatod vajjon milyen,
 én angyal nem vagyok, hogy tudjam.

34.

šundi žužaloz šunithi,
tolež žužaloz ligitli ;
milam ulemlen erkinligez
atajen anaj van dirja.

A nap fölkel melegségre (melegség
 czéljára),
 a hold fölkel világosságra ;
 a mi életünk szabadsága
 addig tart, míg atyánk-anyánk van.

35.

šüreslen žeszä kin todä ? —
gonžirtisa minis val todä.
arles šekitzä kin todä ?
mugorä vüem pi todä.

Az útnak jóságát ki tudja ?
 a poroszkálva menő ló tudja,
 az év nehézségét ki tudja ?
 a fölserdült legény tudja.

36.

Samavaredles motorez
bujolles evol, manerles ;
tiledli murtjos kizino
motorles evol, ujolles.

Szamovárotok szépsége
 nem színétől van, [hanem] alakjától ;
 titeket az emberek megszeretnek
 nem a szépség, [hanem] a serénység
 (ügyesség) miatt.

*šin vuedlen kužajaz
gadžz cibor vudor vai ;
peimít süisa, minitek en kilí,
tolež-kä evol, kilíli vań.*

*Todi keč-pilí pusjos poni,
keč-piezli evol, tüezli ;
ukno vižijaz tenkü poni,
anaezli evol, nilizli.*

*Azves no zundes bagim uz li,
čínjad-kä ponod šöd uz li ;
žes atik ajlen niliz piez
kitsi-kä no minoz kur uz li.*

*Kamali kaled uko-kä luoz,
bordiskid kuštemed uz poti ;
liktem kunoed ošaloz-kä,
doriškíd ležemed uz poti.*

*Puksimi vallen žesjosaz,
vaškimi Maržan karjosü ;
so Maržan karez kin ažem ?
bordiskem durtles kin tirem ?*

*Mi tatsi kilí liktimi ?
šala no cibsono lagjostid,
mi tatis kilí bertomi ?
vačil müš lobon sürestid.*

*Uzien bori kišmatos
mar đumiš šiisa ulomi ?
ton tujanjosü ud-kä lüi,
mar eseb šettiša ulomi ?*

37.

A *šin* vize mentében,
tarka mellü (melle tarka) hód van ;
azért hogy sötét van, ne maradj el,
ha nincs is hold, van csillag.

38.

Egy fehér nyírfára jegyeket tettem,
nem a nyírfára, [hanem] a nyírhéjra ;
az ablakra pénzt tettem,
nem az anyának, [hanem a lányának.

39.

Az ezüst gyűrű nem nagy,
ha ujjadra teszed, nem lesz fekete ;
a jó atyának lánya, fia
bárhová megy, nincs bosszúsága.

40.

Ha *kamali* szalagod arany fonál,
magadról ledobni nem jön kedved ;
ha jött vendéged magasztal,
magadtól (tőled) elereszteni nem jön
kedved.

41.

Felültünk jó lovakra,
leментünk *Maržan* városába ;
Maržan várost kilátta ?
a házat a hol fölnevelkedett, ki unta
meg ?

42.

Mi ide mezen jöttünk ?
császármadár füttyülő fenyvesen át ;
Mi innen mezen térünk vissza ?
fiatal méh repkedte úton.

43.

Míg a kerti s erdei szamócza megérik
milyen gyümölcsöt evén, élünk ?
ha te atyánkfia, nem volnál,
mily tanácsot találva, élünk ?

*žök vilad tiroš šided nańed
važjosleš evol, čabejleš,
ačmelen taži gažaškemmi
adańileš evol, inmarleš.*

*Tödi no kalpak tođi med lo ;
sioned vöjen mü med lo ;
öjen no umed um med lo,
čukna no umed sak med lo.*

*Tödi no kamlen šukiez
kožišen koži šukkiškoz ;
ta tujanjoslen šidez nańez
gurtišen gurtä kiliškoz.*

*Ukoen uris mi pinimi,
mi tilediz kitišen ažomi ?
čukna sultisa vuli-kä vaškod,
vü šures vilin ažomi.*

*Liz puriš vallen pidaz bugol,
bugolez vandiš egol vań ;
um šulmaškilä, um bördilä,
kujkiez baštis inmar vań.*

*Burčin no puto, puńaz uko,
kertemli bidä žikatä ;
ta gurtin odik motor vań,
ažemli bidä divatä.*

*Kotires tijin kik lud čož,
čal ibimi no kik čošin ;
mamik no tišak gül mender,
čal ižomi no kik čošin.*

44.

Asztalodon sok ételed, kenyered,
nem tönkölyből van, [hanem] búzá-
hogy egymást így szeretjük, [ból ;
nem embertől való, hanem istentől.

45.

A fehér kalap legyen fehér,
ételed legyen vaj és méz ;
éjjel, az álmod legyen álom,
de reggel legyen álmod éber.

46.

A fehér Kámának habja
öbölből öbölbe verődik ;
ezen atyánkfíának étele kenyere
faluról falura híres (hallatszik).

47.

Mi aranyfonállal ostort fontunk,
mi titeket honnan látunk ?
reggel felkelvén, ha vízért lementek,
a víz[hez vivő] úton meglátunk.

48.

Kékesszürke lónak lábán békó,
békót elvágó reszelő van ;
ne búsuljunk, ne sírjunk,
bánatot elvevő isten van.

49.

Selyem öv, végén aranyfonál,
minden fölötteskor szorít ;
ezen faluban egy szépség van,
minden látáskor örvendeztet.

50.

Kerek tóban két vad kacsá,
mindjárt lelőttük a kettőt egyszerre ;
puha vánkös, rózsapárna,
mindjárt alszunk [rajta] ketten együtt

*čínjád ponem zundesed,
allí no balli kaš kulä,
kaš kulä evol, marjos kulä ?
aslid no motor nil kulä.*

*šumik pīdestä ulisa, dui,
dīdik papalen doliz vañ ;
ta tujan dorä pīrisa koški,
koñalo dūmalo šidez vañ.*

*Pukon viladi mar pukiškod,
olo umjostü potä-ua ?
šīrijostes kīrmek mar kariškod,
olo šektandi potä-ua ?*

*Piči no piči poški pi
vilä potisa šok potä ;
«minam nuniä bertä» šūsa,
anajü potä puñitam.*

*Keč-pi no kapka tuj žiri,
uštiskü medam tol evol-lä ?
milam atajen anajmi
saginü medam, mi evol-lä ?*

*Pokči no papa, čuž papa
kidökin evol, no vož vilin ;
milam gažam no tujanjosmi
kidökin evol, no ačmä gurtin.*

*Azveš no zundes kiñ uz poni,
aslaz čínjaz tupamzä ?
tuganez tujan kiñ uz kari
aslaz milaz-kidaz ošamzä ?*

51.
Ujjadra tett gyűrtűd,
fényes kő kell [beléje] ;
kő nem kell, mi kell [hát] ?
Magadnak szép leány kell.

52.
Poharad fenekét nézve, igyál,
galamb madárnak teje van [benne] ;
ezen atyánkfíához látogass el,
[neki] édes kedves étele van.

53.
Székeden mit ülsz ?
avvagy aludni akarsz-e ?
szemeidet mit hunyorgatod ?
vajjon meg akarsz-e vendégelni ?

54.
Piezi, piezi fecskefíók
magasra fölszállva búslakodik ;
«az én gyermekem megjön — mond-
anyám kijön elibém. [ván,

55.
Nyírfa-kapu, bádogsark,
kinyílik-e talán, [ha] szél nincs ?
a mi atyánk s anyánk
epednek-e tán, ha mi nem vagyunk
[velük] ?

56.
Kis madárka, sárga madárka
nincsen messze, csak a réten ;
a mi szeretett atyánkfiai is [ban.
nincsenek messze, csak a mi falunk-

57.
Ezüst gyűrtűt ki nem tesz fel,
a maga ujjára illőt ?
rokonát ki nem szereti,
a maga szíve-kedve szerint valót ?

*Vilad no dišam kamzoldä,
žök vilä ponisa vand:d-a?
mugoriđ veškid, baňid ispaj,
bagalma bakčajin budid-a?*

*Tödi dikiklen piössü
kutitek kili náń vilis;
anajen atajles kaderzä
toditek kili piňališ.*

žuatem köj-til kišov-a?

*kiržas no pios vištem-a?
inmarišen ezel uz-kä vii,
nužnaen pios kuloz-a?*

*Turnatek turim kuašmoz-kä,
kaudan šiisikom mi soü;
divortek salam ležišjosiz
lul gažan šiisikom mi soe.*

*žužit no žužit gurež diliti
val vortitozi motorjos;
piňal milkides žilkindirsa,
salam ležozi motorjos.*

*Valjosiz liktü gonžirtisa,
bađ-pu bukožü sežasa;
tuganez dorü tugan liktü
žeš milžü-kidžü ustisa.*

*Tuž uno šaska polin;
sarana šaska kudravož;
tuž uno kalik polin
milam tujanjos zolotoj.*

58.

Reád öltött lajblidat
asztalra téven szabtad-e?
termeted derék, arcod gyönyörű,
nem almakertben nőttél-e?

59.

A fehér galambnak fiait
meg nem foghattam a kenyérről;
anyának-atyának becsét
meg nem értettem fiatalság miatt.

60.

A meggyujtott faggyugyertya elal-
szik-e?
az éneklő fiú esztelen-e?
ha istentől nem jön a halál,
szükség miatt meghal-e az ember?

61.

A lekaszálatlan fű ha elszárad,
mi kaudan-nak nevezzük azt;
valaki hír nélkül ajándékot küld,
azt kedvesnek mondjuk.

62.

Magas, magas hegy tetején (el)
lovat ugráltatnak a szépek;
az ifju szivét felizgatva,
ajándékot küldenek a szépek.

63.

A lovak ügetve mennek
fűzfa dugájukat (rúdiv) rázván;
testvéréhez megy a testvér,
szívét jó kedvre kinyitván.

64.

Igen sok virág között
a liliumvirág fürtös;
igen sok nép között
a mi rokonunk aranyos.

*Korka no berad umortoed
arnialı bidä med paldoz ;
milam no siem düem ponna
iimared kıktem med sotoz.*

*Vilad no disam dişjostü
gožmo ažiškä šin ažam ;
čukna no žužam šundi kaik
muso ažiškod šin ažam.*

*šidemä potisa ug-dir šidiški,
altın kubızmi no uz-kä lü ;
kıržamä potisa ug-dir kıržaskı,
aslam eşjosä uz-kä lü.*

*Kureg duşeslen fıosız
tollı puñıt gonzü sinaloz ;
mugorä vüem piñal pios
kesijaz vañ-bur lukaloz.*

*Apıkaj puksoz pužılı
tür uknoedlen vıžijaz ;
kıkiez azveš, bañız šundi,
so-dir no milam apajmı.*

*žužit no žužit gurež diltid
ašalči kaban kiñ sürem ?
daratiškod-a malı duaşkod ?
aslad tuganeleş kiñ tirem ?*

*Ojdolä ačmes eš luom,
kırü potisa šidomi ;
so šidemjosmı kelışoz-kä
pirak no valče ulomi.*

65.
Házad mögött méhkasod,
minden hétre rajozzék ;
a mi ételünkért, italunkért,
istened kétszeresen fizessen meg.

66.
Reád öltött ruháid
csíkosnak látszanak szemem előtt ;
a reggel felkelő napként
kedvesnek látszol szemem előtt.

67.
Játszani jövén kedvem, nem játsz-
hatom,
ha arany kobzunk nincs [velem] ;
énekelni jövén kedvem nem énekel-
hetek
ha társaim nincsenek [velem].

68.
A héjának fiai
szél ellenében fésülik tollukat ;
a felnőtt fiatal legény
zsebében vagyont gyűjt.

69,
Néném a (hímző) mintához ül
felső ablakod párkányára ;
keze ezüst, arcza nap,
ez a mi nénénk.

70.
Magas, magas hegy tetején
ašalči asztagot ki hányt föl ?
«szeretsz-e?» minek kérdezed ?
a maga rokonát ki únta meg ?

71.
Rajta, legyünk mi társak,
a mezőre menvén játszszunk ;
ha ezen játékunk tetszik,
éljünk mindig együtt.

72.

Girini potikid nalpasa poti : Ha szántani mész, azt gondoljad :
arinali bidä med artoz ; hétről hétre hadd gyarapodjék ;
kaban sürikid nalpasa süri : ha asztagod hánysz, azt gondoljad :
odigez vužli med keloz. egyik maradjon öregnek [t. i. a más
 évre].

73.

Turim turnanez tuž čekit. A széna kaszálása igen nehéz,
kuso šukkonez tuž šuldír : a kasza élesítése igen mulatságos ;
arak püstonez tuž čekit, a pálinka főzése igen nehéz,
kiržasa duonez tuž šuldír. énekelve való megivása igen mulat-

74.

Milam atajmi tuž usto vilem, A mi atyánk igen ügyes volt,
busiä potisa girini ; ha a mezőre kiment szántani ;
atajles usto mi-dir lüim, atyánknál mi ügyesebbek lettünk,
dašzü kiržasa duini. a készet énekelve elinni.

75.

Ojdoľä kibet leštomä, Rajta, csináljunk bódét,
čiltero karomä dan ponna ; tegyük czifrává dicsőség kedvéért ;
ačmes tujan luomä legyünk mi rokonok
žeš kalikjosli dan ponna. jó embereknél [való] hírnév végett.

76.

Ojdoľä šidini potomi, Rajta, menjünk játszani,
ukmiso kutez kutčasa ; kilenczes háncsboeskort vevén fel ;
ojdoľä ačmes kodo luomi. rajta legyünk mi leánykérők,
žeš kalikjosiz todmasa. megismervén a jó embereket.

77.

Kuzonä mini bertontem, Kazánba mentem, hogy vissza ne
 térjek,
kalamper bašti vuzantem, szegfüt vettem, hogy el ne adjam ;
so kalamperez niljosli šoti, azt a szegfüt a lányoknak adtam,
odik žid oknaz izontem. hogy egy éjszaka egyedül ne háljak.

78.

žal žal no vijaš ošmesed A csörgedező csermelyben
mal miškid urdes kišetdä ? minek mostad oldal kendődet ?
mileštım liktemez todemtä kaik mintha megérkeztemet nem tudtad
 volna,
mal pirid datlen gulbečaz. minek mentél idegennek kuczujába ?

79.

*Uramtid orëis čekit žüget,
burčiv žük medam, mar medam?
mülemiz vordis anajen ataj
tutigiš medam, mar medam?*

Az utcán elhaladó nehéz fuvarok,
selyem fuvarok tán, vagy micsoda?
A mi szülő anyánk (anyával), atyánk
páva talán, vagy micsoda?

80.

*Kijat no ponem šöd pöži
pu koran dorin lüsal-kü;
nüljoslen vüli vaškonzi
val luktan vades lüsal-kü.*

Kezetre tett fekete kesztyű
lenne bár favágás idején;
a lányoknak vízhez való lemenésük
lenne bár lóitatás idején.

81.

*Uramtidi orëon dirja
vilam kamzolü val medam?
tatın no taži gürlanmi
öjön no votam val medam?*

Midőn ucczátokon elmentem
rajtam volt vajjon lajblim?
mulatságot, milyen itt van,
álmodtam-e vajjon [valaha] éjjel?

82.

*Kilet valles čirkemlikzä
dödiä ktkisa tododi;
žiget murtles žigitlikzä
šüresü polisa tododi.*

A barna lónak gyorsaságát,
szánba fogván tudjátok meg;
a fiatal ember derékségét
útra menvén tudjátok meg.

83.

*Tuala turnam turimü
lapek keč-pilen vižijaz;
milam no šidem šerektam
Kanisar vülen kužajaz.*

Ma kaszált szénám
alacsony hársfa tövében;
a mi játékunk, nevetgetésünk
Kaniszar vize mentében.

84.

*Küž turimedlen vižijaz
dalan no uzi kišmasal;
milam no budem kirjosin
uči papaed kiržasal.*

Magas szénádnak tövében
bár érnék mindig földi eper;
a mezőkön, hol mi felnőttünk,
bár énekelne fülemile madarad.

85.

*Tolon no aži mon tonü,
tunnü no aži mon tonü;
tuž uno kalik poškišen
tuž muso aži mon tonü.*

Tegnap is láttalak téged,
ma is láttalak téged;
nagyon sok nép közül
nagyon kedvesnek láttalak én téged.

niuleskin emez kiśma-dír,
kiśmamez vižijaz vija-dír ;
turliez todam uše-dír,
odigez kötmä portü-dír.

Uzien bori kiśmatoš
mar đumiš śiisa ulomi ?
ta dírja adami tuž orod,
mar kajla šettisa ulomi ?

Ikem no berad važ añaed,

kud pala videmzä um toški ;
mugormi dužasa vüü-dír,
kud pala liüemez um toški

Vekči no vekči birkenčimä
miškon kuspeti kiñ baštiz ?
vekči no nazik mugormä
budon kuspeti dat baštiz.

Ta kem no kezit buranen
kiži no liktid ton tatsi ?
kidokis intiez matin karisa,
saginisa liktim mi tatsi.

šalajosidlen kiržamzi
ořamä bordä šukkiškoz ;
Kaňsar niľjoslen kiržamzi
Kaňsar viüosad šukkiškoz.

Ukmiso kutin vetlišež
pid-logaš śiüiškom mi soä ;
milam šin šorä uskišež
lul gažaš śiüiškom mi soä.

86.

Az erdőben málna érik,
az érettje tövéhez hull ;
sokféle jut (esik) emlékezetembe,
belsőmet [csak] egy fúrja.

87.

A kerti s erdei szamóca megértéig
mily gyümölcsből fogunk élni ?
ez időben az emberek igen rosszak
mily eselt találván, fogunk élni ?

88.

Szérüd mögött (szérümmögődben) tön-
köly sorod,
merre felé fekszik, nem tudjuk ;
testünk már fölnő,
merre jutunk nem tudjuk.

89.

Finom, finom takarómat
mosás közben ki vette el ?
finom és gyöngye testemet
növése közben idegen vette el.

90.

Ilyen hideg zivatarban (zivattarral)
hogyan jöttél te ide ?
a távol helyet közellé tévén,
epedve jöttünk mi ide.

91.

Császármadaraid éneke
ucczámhoz verődik ;
Kaňsar leányainak éneke
Kaňsar vizeihez verődik.

92.

A kilenczes háncsbocskorban járó
mi nyalkának nevezzük (öt) ;
a mi szemünk közé nézőt
mi kedves szeretőnek nevezzük (öt).

*žaiškā potem voz tubilgi
lusal-kā milam kirjosin ;
ta nužnajosiz ažitós
kőkšiš nuni lusal-kā.*

*Busi no šorad kūjn pužimed
dirjossū šala med šioz ;
milemlī orod nalpašlīs
dirjossū pini med šioz.*

*Azveš no kači andano
ukojo dišez vandono ;
tōdī no čarka, ēskīt arak
milam oromlen duonez.*

*Kašsar, vuosmī tuž kežīt
vija-dir medam dō lūša ;
Kašsar kirjosmī asil kir,
vetli-dir medam pi lūša.*

93.
A Jaik partján termett zöld *tubilgi*
lenne bár a mi mezőinken ;
ezen nyomorúságok látása helyett
lennék bár bölcsőbeli gyermek.

94.
Mező közepén három fenyőd
fejeit hadd egye császármadár ;
a nekünk rosszat gondolók
fejeit hadd egye meg a kutya.

95.
Az aczélos ezüst olló
aranyos ruhát vágni való ;
fehér pohár, édes arak
az én barátom itala.

96.
Kašsari folyóvizünk igen hideg,
talán bizony jég foly [benne] ;
Kašsari rétségünk szép rét,
gyermek lévén, hiszen [ott] jártam.

Vjatkai dalok.

(a Malmizsi kerületből).

Pörtmaškon gur.

*Ektoz, četčož gondir pied šü,
as pidizli ačiz bazisa.
(oroszúl: «oj lublu dušeňko!
lubjaznuški, dožidal da
žonij, parenj molodoj»)
lobžož, koškož žažegedik šü,
as burdezli ačiz bazisa.
(«oj lublu stb.»)*

Ünnepdalok.

1.
Tánczol, ugrál medvebocsod,
a maga lábában bizván.
(«óh, szeretlek lelkecském!
kedvesét várta
völegény, ifjú gyerek»)
Repül, indul lúdad,
a maga szárnyában bizván.
(«óh szeretlek . . . stb.»)

*kírmoz, baštoz dušesedik sü,
as pídzli ačiz bazisa.
(«oj lublu stb.»)*

Megszoritja, elviszi ölyvöd,
a maga lábában bízván.
(«óh szeretlek stb. . . .)

2.

*Soldat lestem iz korkajos ;
kijar baštem apajos ;
čistoj ginä valt takja.
kenos tırjos kenakjos,
čistoj ginä burčín kalpak.
kor gid tırjos čuž valjos,
čistoj ginä burčín iznes.*

A katona épített kőházat ;
a nének ugorkát vettek ;
egyáltalában fényes a sapkájuk.
A szérű telve ángyokkal,
valamennyinek selyem a kalapja.
Az istálló telve sárga lovakkal,
valamennyinek selyem a sörénye.

3.

*Košako, košako korkajos,
zarni vižo korka ačjos.
čidırak, čidırak pilemjos.
sížıl líktem turjos,
sížıl koškis žažegjos.
vaškim, vaškim kam kuža.
oj-oj, oj-oj, ekejos,
čeber ginä apajos.*

Ablakrámás házak,
arany padlós pitvarok.
Sűrű, sűrű felhők.
Ősszel jött nyírfajdok,
ősszel induló ludak. [tében
Lementünk, lementünk Káma men-
hej-hujj, hej-hujj, gyermekek,
csupa szép nének !

4.

*Das kik ero kabanä,
zarni zirin beraltom ;
šor-šońer uskem sinmidä
šures šońer uskitom ;
irkin burčín kuton kikidä
šermet-žez kutitom.
kuaro pulen kuar ultı mi koš-
kom
vižijo pulen viž viltiz mi koš-
kom ;
variš šamen širtisa mi koš-
kom ;
moi dušes šamen kirmisa mi
koškom ;
kočo šamen četčasa mi koš-
kom.*

Tizenkét soros asztagom,
arany rúddal forgatjuk ;
egyenesen [reánk] eső szemedet
az út irányába ejtjük (fordítjuk) ;
csak a selymet fogó kezeiddel
a fék szárákat fogatjuk.
Leveles fának levele alatt meggyünk
mi el ;
gyökéres fának gyökere fölött me-
gyünk mi el ;
ölyv módjára repülve meggyünk mi el ;
öreg ölyv módjára megragadva, me-
gyünk mi el ;
szarka módjára ugrálva, meggyünk
mi el.

Nilgi vil žikija

Valo vil Bugažnoj.

*so čeber Vanuškadilī salam
veralä.*

Pužmo pelin podmes vani.

kišnoä peres, piä pinal.

Obraškalen emes piez

ogez podjaš, ogez burlak.

vekči dera vuz ug lo šu,

Gölžan apaj nil ug lo šu.

žök vilä puktem šid naijos,

žök vilä puktem badanjos

pałtkaskätek uz ulä.

jiřjilä koškiš žažekjos

«tag, tag» šutek uz koški.

vil biči kadik ponarez

ušoz-kä no «žoň» uz šü.

Kual paren mi liktim,

das kik paren mi koškom ;

bittir in-ulis turinez, kuarez

viržitisa mi koškom.

*telä vuim no kiž pu jugiten
mi potim :*

*ludä vuim no ju jugiten mi
koškim ;*

*gurtä vuim til jugiten mi po-
tim.*

*tatsi liktikimi žuas žeciž mi
ažim —*

so no kulä öjlaš milemlä ?

Odokta motorez ažim no —

5.

Nilgi-n [t. i. folyón] van Zsikija [falú]

Valo-n van Bugažnoj.

A szép Ivánkátoknak mondjatok kö-
szöntést.

6.

A fenyvesben méhkert van.

Feleségem vén, fiam gyermek.

Ambrusnak vejei

egyik íróniák, másik hajómunkás.

Vékony vászon árú nem lehet,

Gölžan néne lány (többé) nem lehet.

7.

Az asztalra tett leves ételt,

az asztalra tett tálakat

ki nem töltvén nem lehet élni.

A fejünk fölött elmenő ludak

«tag, tag» gágogás nélkül nem men-
nek el.

Az új, szentjánosbogárként (világító)
lámpa,

ha leesik, nem ad «zsong» hangot.

8.

Hat páron jöttünk mi el,

tizenkét páron megyünk el ;

az ég alatt való minden füvet, levelet
megmozgatva megyünk el.

Elmentünk az erdőbe s a nyírfa vilá-
gánál haladtunk ;

elmentünk a mezőre s a vetések vi-
lágánál indultunk ;

elmentünk a faluba s a tűz világá-
nál haladtunk.

Ide jöttünkkor égő rókát láttunk —

ő is nemde kell nekünk ?

A szép Avdotyát láttuk,

*so no kulä öjlas mämlä ?
Estek šogollen šinmiz
Odokta motor palä beriktem.*

ő is nemde kell nekünk ?
Nyalka Eszteknek szeme
szép Avdotya felé van fordítva.

9.

*Kitsi vetlid uromä ?
tugdä bišani öja vetli.
kitin kolid uromä ?
kapkadi kuspadi öja kol.
majä valid uromä ?
nil-pu da listä öja val.
main mištakid uromä ?
čukna ušem lis vien
öja mištakški uromä.
main čuškid uromä ?
šizil ušem badar kuaren
öja čuški uromä.*

Hova mentél barátom ?
bizony komlódat szedni mentem.
Hol háltál barátom ?
biz, kaputok közt háltam.
Mit terítettél barátom ?
bizony szurokfenyőlevelet terítettem.
Mivel mosakodtál barátom ?
reggel esett harmat vízzel
bizony mosakodtam barátom.
Mivel törülköztél barátom ?
ősszel esett juhar levéllel
bizony törülköztem meg, barátom.

10.

*Pokči Tujmi, bažim Tujmi
šurjosin
das kik par žažeg ujaloz.
malioš, malioš žažeges vordiš-
kod,
odik tödi mamikež ponna ?
kidokä, kidokä koškem apika-
jos
og uj kolon umez buš kilem.
kidokä, kidokä koškem vorgot-
ronjos
odik ar giron geriez buš kilem.
vož beriž kač joz kalikü val,
jukiskontem kiosmes jukono
luim.*

A kis Tujmi, nagy Tujmi patakokban
tizenkét pár lúd uszkál.
Minek, minek nevelsz lúdakat
egy fehér pehelyért ?
A messzire, messzire ment nénék,
egy éjszaka sem háltak (az úton).
A messzire, messzire ment ifjak
szántó ekéiket egy évig használatla-
núl hagyták.
Zöld hársfaként voltak korácsaim,
el nem válandó kezeinket el kellett
választanunk.

11.

*Uram kuža vetlon šamen
kunoli pirim, — voždes en vajü;*

Uccza hosszant a mint jártam
vendégül mentem [hozzátok], — ne
haragudjatok !

- oj šuom, kaj šuom,
gažasa veraškom ta kilmes.
českít, českít ošmestes
juini vaškem val, — voždes en
vajú ;* ej! haj! azt mondjuk,
szeretve mondjuk e szavunkat.
Édes, édes patakokból
lementem volt inni — ne haragud-
jatok!
- oj šuom, kaj šuom,
gažasa veraškom ta kilmes.
českít, českít vinaostes
juini pírem val, — voždes en
vajú ;* ej! haj! azt mondjuk
szeretve mondjuk e szavunkat.
Édes, édes borotokat
inni, bementem — ne haragudjatok ;
- oj šuom, kaj šuom, . . .* ej! haj! . . . stb.
Legyen bár, hogy egyikőtökhöz a má-
sik bemenvén,
innia kell, — ne haragudjatok ;
ej! haj! . . . stb.
Innen-onnan messziről való ember
nem vagyok én,
be s elménve járok [hozzátok], — ne
haragudjatok ;
- oged dorü oged pírisa
juono medlo, — voždes en vajü ;
oj šuom, kaj šuom . . .
otiš, tatiš, kidokiš murt evel,
pírisa potisa vetliškom, — vož-
des en vajü ;
oj šuom, kaj šuom,
jaratisa veraškom ta kilmes.* ej! haj! azt mondjuk,
szeretve mondjuk e szavunkat.
12.
*šur durü potem šod sutered
vujá, busja kišmam-a, evol-a?
šiloä potem emežed
zorja, kuažja kišmam-a, evol-a?
vir jilü potem uzien borien* A patak meltett nőtt fekete ribiszked,
víz, köd mellett ért meg, nemde?
a berekben nőtt málnád
esős időben ért meg, nemde?
Dombtetőn nőtt kerti s erdei szamó-
cza
- šundi šorin kišmam-a, evol-a?
jag virü potem čeber pužimed,* a napfény között érett meg, nemde?
fenyvesdombon termett, szép fenyő-
fád, —
- volnoj kaliklen mil-kid so vilin.
virü potem čeber berížed, —
pinal kaliklen mil-kid so vilin.
toloä potem čeber pi-pued, —
kečler mil-kid so vilin.
virü potem čeber ti-pied, —
polak kaliklen mil-kid so vilin.* szabad népnek rajta a gondolata
Dombon termett szép hársfád, —
fiatal népnek rajta a gondolata,
Réten termett szép nyárfád, —
a kecskének rajta a gondolata,
Dombon t rmett szép tölgyed, —
a polyák népnek rajta a gond lata.

toloä potem čeber kež-pued, — Réten termett szép nyírfád, —
čaš, čaš, ušiboz kuarez. «csas, csas» (zörejjel) leesnek levelei.

13.

Milam valjos savraska šu. A mi lovaink sárgák.
tödi ginä tödi kalpako niljos. Fehér, csak fehér kalpagú lányok.
Matron apaj šur durin šu. Matrona néne a pataknál.
gožtet gožtisa šulmam poni. Írást írván szívemre tettem;
šulemjossi sutaltiz. egész szívemet meggyúlasztotta.

14.

Pokči pižen mi liktim, žanim, Kis hajóval jöttünk mi, lelkem,
bažim pižen mi koškom, žanim; nagy hajóval mentünk mi el, lelkem;
kuaro pulen kuar ultiz mi koš- leveles fának levele alatt megyünk
kom; mi el;
lišo pulen lis ultiz mi koškom; túlevelű fának túlevele alatt me-
gyünk el;
koči bižon vugalti mi koškom; evet futotta alacsony helyen me-
gyünk el;
šala šibson šur durti mi koš- császár-madárfüttyü patak mellett
kom; megyünk el
dukja godkan jag viri mi koš- fajd kiabáló fenyvesdombon me-
kom; gyünk el;
mej dušes šamen kirmisa mi öreg ölyv módjára megragadva, me-
koškom; gyünk el;
variš šamen širtisa, mi koškom. héja módjára repülve, megyünk el.

15.

Kištir, kuaštir tolaloz kamižed, «Kištir, kuaštir» (hangon) zörög ná-
dad,

ullañ vallañ žužaloz vu bused; alá s föl száll a víz köde;
lužem bus milam ginä so vilem. csak a mi lélegzetünk az.
odigez no mi kadež čik evol. Nincs senki sem olyan, mint mi.
milam ginä mil-kidjos gubi
vilin. A mi gondolatunk a gombákon.
dos dorin poškieđ pukoz. Parton ül a fecske.

16.

Milam da-i töre töre-a? A mi násznagyunk násznagy-e?
keč viž ulä pitcam kemeš. A padló alá zárt kecskebakhoz ha-
sonló.
milam kužo kužo-a? A mi gazdag urunk úr-e?

<i>Sarapul kužojos kemes.</i>	Sarapul gazdag uraihoz hasonló.
<i>milam da-i kazak kazak-a?</i>	A mi kazakunk (völegényvezető) ka- zak-e?
<i>donskoj kazakjos kemes.</i>	A doni kozákokhoz hasonló.
<i>milam da nuňjosmi nuň-a?</i>	A mi bátyáink bátyák-e?
<i>nuur vilä potem nuur kiz kemes.</i>	Mocsári halmon termett fenyűhöz hasonló.
<i>milam ako ako-a?</i>	A mi nénénk néne-e?
<i>kiz jilä puksem gord kazjos kemes.</i>	fenyűn ülő vörös kaz-okhoz hasonló.
<i>milam suzer suzer-a?</i>	A mi húngunk hűg-e?
<i>vož vilä potem atalmas šaška kemes.</i>	A réten növő atalmas virághoz ha- sónló.
<i>milam kenak kenak-a?</i>	A mi ángyunk ángy-e?
<i>tüš potem ebekjos kemes.</i>	A tóból kijött békákhoz hasonló.

17.

<i>Ta gurt-aj pios tužik bon ja- tires, —</i>	Ezen falunak legényei igen serények,
<i>busi-daj šorazi ad karisa ulozi.</i>	a mezők között vigadoznak.
<i>ta gurt-aj nüljos tužik bon ja- tires, —</i>	Ezen falunak leányai igen serények,
<i>katanši šorazi ad karisa ulozi.</i>	függönyük mögött mulatoznak.
<i>kuažied čerektoz, šulmištiz če- rektoz ;</i>	Harisod kiabál, szívéből kiabál ;
<i>atased čortoz, kidokä kiliškoz.</i>	kakasod kukorikol, messze hallatszik.

18.

<i>Das kik-daj vettoz tari kižem val,</i>	Tizenkét vettoz [földbe] kölest ve- tettem volt,
<i>das kik-daj surim keher kutem val,</i>	tizenkét surim kerítést fontam volt [köréje],
<i>keč taka, tafir, bildirgan kariz.</i>	a kecskebak, a gyaur szétrontotta.

19.

<i>Itim šorä tari kižem val, žolgirili podgori.</i>	A szérü mögé kölest vetettem, a verébnék hasznót tettem (?)
<i>pinal jiristim kišno bašiem val, vorgoronli podgori.</i>	Gyermekfejemenél fogva feleséget vettem, az ifjakkal hasznót tettem ;

pinal jiristim kenak baštem Gyermekefejmnél fogva ángyot sze-
val, reztem,
kočo pili podgori. a szarkafióknak hasznót tettem.
pinal jiristim apaj šotem val Gyermekefejmnél fogva férjhez ad-
tam a nénémet,
emes-pili podgori. Sógoromnak hasznót tettem.

20.

žužiti, žužiti gurežjos van šü; Magas, magas hegység van;
so gurež jilin šures van šü; ezen hegy tetején van egy út;
so šures vilä paš-pu potem; ezen úton nőtt egy mogyorófa;
so paš-pulen vižiez gibedli bi- a mogyorófa gyökere a posványba
rem; terjedt;
so paš-puleš šaskazä lub-lub a mogyorófa virágát a *lub-lub*-[madár]
šiem. eszi.
kik apajos, kik apajos giš ulti Két néne, két néne ment el a hegy
koškiljam; alatt;
ogezlen-pä nimiz Maržan veš egyiknek neve éppen *Maržan* volt,
vilem,
ogezlen-pä nimiz Inži veš vi- másiknak neve éppen *Inži* volt.
lem.
kik apajos berišeti kik ekejos A két néne mögött két fiú ment el;
koškiljam;
odigezlen-pä nimiz Kimofej egyiknek neve Timofej volt,
vilem,
ogezlen-pä nimiz Paviol vilem. másiknak neve Paviol volt.
das kik ekejos bazarä puksil- A tizenkét fiú a vásáron leült,
jam;
das kik apajos sojos berišä a tizenkét néne utánuk ment.
miniljam.

21.

Milamičemeñmiičemeñkad-a? A mi kis-menyünk olyan-e mint
egy kis-meny?
milam ičemeñmi kizäti vetliš A mi kis-menyünk olyan, mint egy
čuž gur ulo šorjos kad, duli- nyírfán járó
doj! sárga mellű nyest. Hujjajah!

I m á d s á g o k.

(Vösaskon kil).

1. *Iñmarä kozma, bizim inmarä, kilcin inmarä, zes inmarä, mu kilcin, ju kilcin, zes suddä burdä sot inmarä, kilcin inmarä, amin.*

Bizim inmarä, kilcin inmarä, zes inmarä, mu kilcin, ju kilcin, pudo terlikli zes sollik sot, vužen burä vaškom, vilzä no sotisalid-kä inmarä, kilcin inmarä, amin.

(Malmiš.)

1. Istenem kegyelmezz, nagy istenem, angyal istenem, jó istenem, föld angyala, gabona angyala; jó szerencsédet, áldásodat add meg istenem, angyal istenem! Ámen.

Nagy istenem, angyal istenem, jó istenem, föld angyala, gabona angyala; a lábas jószágnak adj egészséget; az óért [ó termésért] hálát adunk, adnád meg az újat [t. i. termést] istenem, angyal istenem! Ámen.

2. *Osto inmarä, bizim inmarä, kildis-vordis inmarä, sollik, tazalik, tinišlik sot inmarä, šum potimon suddä burdä sot inmarä, bizim inmarä, amin.*

(Malmiš.)

2. Uram istenem, nagy istenem, teremtő és felnevelő istenem, egészséget, erőt, nyugalmat adj istenem; örvendeztető szerencsédet, áldásodat add meg istenem, nagy istenem! Ámen.

3. *Osto inmarä, bizim inmarä, kildis-vordis inmarä, bizim inmarä, amin inmarä.*

Vösaskem vösmä kabil bašti inmarä, bizim inmarä, šunit ninalen, šunit valen-pašen ufi vordi inmarä, bizim inmarä, amin inmarä.

Gid-tir, lud-tir pudodä sotisa, ikem tiroš jüdä sotisa, ulisalid-kä, inmarä, bizim inmarä, amin inmarä.

Giron valez köj karisa, kizem juöz bur pottisa, vil cinien paltkemmä kuahton kurojo karisa, daltišisalid-kä inmarä, bizim inmarä, amin inmarä.

Jibirtiško jirmä tinid ponisa, dišmonez palen karisa, zeszü puñit vaisa ulisalid-kä inmarä, bizim inmarä, amin inmarä.

Vuž bereketin jibirtiško, vil bereketdä tir sotisa, bizim eksejli vit tirisa, ačmeli köt tirisa; ulini kildititalid-kü inmarä, bizim inmarä, amiñ inmarä.

Ki orčemliš, kil orčemliš ut inmarä, bizim inmarä, amiñ inmarä.

Mon soliko inmarä, bizim inmarä, vañzü verani mon ug to-diški, inmarä, bulganzä kabil bašti inmarä, bizim inmarä, amiñ inmarä.
(Mamadiš.)

3. Uram istenem, nagy istenem, teremtő és felnevelő istenem, nagy istenem, ámen !

Könyörgött imádságunkat fogadd istenem, nagy istenem, meleg napokkal, meleg ágysubával őrizz, nevelj istenem, nagy istenem, ámen !

Lábas jószággal tele istállót, tele mezőt adnál, gabonával tele szérút vajha adnál mindig, istenem, nagy istenem, ámen !

Szántó lovunkat kövérré tevén, elvetett gabonánkat jól ki-keletvén, mit öt ujjal vetettünk el hatvan kalászúvá (szálúvá) tévén vajha gyarapítanád, istenem, nagy istenem, ámen !

Imádkozom hozzád, fejemet hajtván (leborulván) ; távoztasd az ellenséget, bár mindig a jót hozd elémbe (hadd csak a jóval találkozzam), istenem, nagy istenem, jó istenem !

Az ő áldással hálát adok ; aduád meg új áldásodat elégségesen ; s úgy intéznéd istenem, hogy a nagy czárnak adóját megfizetvén, magunk is mindig jól lakjunk, nagy istenem, ámen !

A kéz túlmenésétől (t. i. gyilkostól), a nyelv túlmenésétől (t. i. rágalomtól) óvj meg istenem, nagy istenem ; ámen !

Én bűnös ember vagyok istenem, nagy istenem ; mindent elmondani nem tudok, istenem ; valami van, fogadd kegyelmesen istenem, nagy istenem, ámen !

4. *Osto inmarä sot, en kušti. ton kuamin kuroen potti. semolo vezi, semolo puktimon sot. selles, tolles ačit ut, en kušti inmarä. vösasikiškom tinid so ponna, burä vaitek um keltiški.*

[Husvétkor] : *vösasikiškom tinid armis liktem buzim nunal ponna, burä vaitek um keltiški.*

[Pünkösdkor] : *inmarä ton kapčilikdä sot, kapči mildä-kiddä sot turnani, tonä burä vaitek um miniški.*

(Malmiš.)

4. Uram istenem add, ne vess el (ne hagyj el)! Termessz harmincz kalászszal (tkp. szállal)! Add, hogy asztag mellé asztagot rakhassunk! Zivatartól, széltől magad óvj meg, ne vess el istenem! Ezért imádkozunk hozzád, s bizony hálát fogunk adni.

[Húsvétkor az utóbbi szavak helyett ezt mondják:] Imádkozunk hozzád az egy év után megjött nagy nap (ünnepe) miatt; bizony hálát fogunk adni.

[Pünkösdkor ezt:] Istenem, add kegyelmedet, könnyű elmédet add a kaszáláshoz [t. i. víg kedvet adj]; nem megyünk a nélkül hogy hálát adnánk.

5. *Ostä inmarä kildišinü, šuddä šot kildišinü, žes nilin pien ulimon. bižim ekšejmī žes med uloz, soliš vitsü voštini, kaznazä tirini med jurttod. ostä inmarä kildišinü, žes život šud šot, žes životen žes ulini med kildod, žes uvañen-buren ulini med kildod. bižim ekšejmī milossä med šotoz. žes arzä med šotoz. vsakoj pritčales vožma kildišinü, killeš, dejleš vožma, tilliš, puleš vožma. ostä inmarä, ger ber judä žes med vuttod.*

(Glazovi kerület.)

5. Uram, istenem, *Kildišinem* (? teremtőm), add szerencsédet teremtőm, hogy jó lánynyal-fiúval (gyermekkel, családdal) éljünk. Éljen jól a mi nagy czárunk; segíts az ő adóját megváltani (megfizetni), kincstárát megtölteni! Uram istenem, teremtőm, adj jó barom szerencséjét [t. i. szerencsét, hogy jó barmunk legyen]; intézd, hogy a jó barommal jól éljünk (élni); intézd, hogy gazdagsággal éljünk (élni)! Nagy czárunk hadd adja meg kegyelmét, jó (békés) éveket adjon! Mindenféle bajtól őrizz meg, teremtőm; [rágalom] szótól, dögletességtől őrizz! tüztől, fától őrizz! Uram istenem, szántás után hozd jól elő gabonádat!

S z ó j e g y z é k.¹⁾

alli no balli jelentésére nézve szorosabban meg nem határozható játszói kifejezés; *alli no balli kaš kulä* körülbelül ennyit jelent: csillogó-ragyogó v. fényes kő kell D. 51.

aña sor, pászta (föld) (пoлoca) D. 88.

apikaj néne D. 69; W. *apaj*.

art- gyarapodik, nő D. 72; tat. *art-*.

asil szép D. 96; v. ő. csuv. *asla*.

ašalci jószagú, széles levelű fű, mely réteken nő D. 70.

ašjan női fejdísz a votjákoknál D. 18.

ažmak alacsony T. 45.

ečker-pečker picziny, gömbölyű valami (мелко-круглая вещь) T. 96.

až elő, előrész T. 118; W. *až*.

ežel halál D. 60; W. *ezel*; tat. arab *äžel*.

egiz iker T. 62; tat. *egiz*.

egol reszelő D. 48; W. *ego*.

ekti- tánczol, ugrál T. 43; W. *ökti-*.

emež málna (gyümölcs) M. 5, D. 86; W. *ömez*.

er sor; *das kik ero kabanäm* tizenkét soros asztagom Md. 4.

erkä szabad, kényünk szerint való D. 9; tat. *irkü* kényes, v. ő. *irken* szabad.

izi sapka T. 20; W. *izi*.

ikče-vakči kicsiny-rövid (мелкий) T. 35; v. ő. votj. *vakči* kurz, *ici* wenig, klein, zürj. *ičet* id.

iška-vin testvér, atyafi T. 108.

igi fülbevaló T. 16; W. *ugu*, *ugi*.

¹⁾ E jegyzékben csakis azon szók vannak felsorolva, melyek Wiedemann votják szótárában nem találhatók, vagy ha találhatók, csak változott alakban, képzésben, esetleg eltérő jelentésben. Rövidítések: W. = Wiedemann szótára, hol e jegy nincs kitéve, értendő, hogy az illető szó nem található Wiedemann szótárában; M. = Mesék; T. = Találós mesék; D. = Dalok; Md. = Malmisi vagy ünnep-dalok; Im. = Imádságok. A betűk mellé helyezett számok az illető dal vagy mese számát jelölik. A ritkított betűvel kiemelt jelentés csakis Gavrilov szövege alapján tulajdonítható az illető szónak.

- irčag* emelő rúd M. 1; or. рычагъ.
ištirt- czipel, vonszol (перетащить) T. 32.
obida bosszorkány neve (= or. обидя); különben jelentése: ,sértés, bosszantás', *obida karini* sérteni, bosszantani.
orod rossz D. 87; W. *urod*.
orom barát, o. *lün*i barátkozni D. 25; W. *urom, orom*.
uči fülemile; *uči papa* f. madár D. 84; W. *uču*.
uzim téli gabona, t. vetés D. 17; or. озимъ.
ujol serény, eber, serénység, ügyesség D. 36.
uris ostor D. 47; W. *urs*.
kab zsák M. 1; tat. *kab*.
kači olló D. 95; W. *kaci*.
kalamper szegfű D. 77; tat. perzsa *kalamper*.
kamali nyakfűzér ezüst pénzdarabokból, melyeket a votják lányok szalagokra tűznek fel D. 40.
kamzol lajbli D. 58; or. камзолъ.
kapčilik kegyesség Im. 4; v. ö. W. *kapči* leicht, milde.
kaš kő, drágakő D. 51; tat. *kaš* (jüzük *kaš* gyűrűbe foglalt drágakő).
kaudan fűnek neve, mely gyökerén szárad D. 61; v. ö. csuv.
katan csalán, tat. *kitän*, alt. *küdin* len; kirg. *kaudak* avarfű és magy. *katáng*.
kaz vörös színű madár neve Md. 16.
kazak szolga, völegényvezető (дружка при женихъ) D. 25.
keč-pi nyír, nyírfa D. 38; W. *kič-pu*.
kežit hűdeg, hűvös D. 90, 96; W. *köžit*.
kemes hasonló; *keč k.* kecskéhez hasonló Md. 16.
kečer kerítés, sövény Md. 18; W. *kener*.
kési zseb D. 68; W. *kisi*; tat. p. *kesä*.
kibet bolt, árulóhely D. 15; tat. *kibet* bolt, raktár.
kizi- vet (serere) D. 17; W. *kizi-*.
kilet barna (ló), рыжий (D. 82).
kili- marad, fennmarad D. 21; W. *keli-*.
kičeltik csillogás, tündöklés T. 25.
kir- kimos, kiváj, kiszigerel D. 3; *žorgiliostes kiromi* будемъ попрошить воробьевъ; W. *unterwaschen, ausspülen, aufwühlen*.
kiržal- énekel D. (czím); W. *kiržal-*.
kirž görbe, meghajlott M. 6; W. *križ*.

kirmák karini hunyorgatni, hunyorgatást tenni (мигать) D. 53;
v. ö. *kirmišti-* das auge zudrücken.

kolosa kerék T. 117; or. колеса.

košák ablak Md. 2; or. косякъ thürstock, fensterstock (дверный, оконный к.)

košo szarka T. 61; W. *košo*.

kubiz hegedű, koboz D. 61; tat. *koboz*.

kuž- összeállít, összefog T. 44; W. *kuč-*, *kutišk-*.

kuža hosszában, mentében D. 2; W. *kuža*.

kudrávoj fürtös, göndör D. 64; кудрявый.

kunil hónalj D. 26; v. ö. zürj. *kun-ul*.

kupca kereskedő M. 5; W. *kupec* (or. купецъ).

kuso kasza D. 73; or. коса.

kutil- varr, rávarr D. 18; v. ö. zürj. *kvatlal-* leicht annähen.

kutirtiškiljal- hisz, bízik; *tajos so killi kutirtiskiljam* эти новъ-
ривши этому слову M. 1.

küž hosszú, magas M. 3, D. 84; W. *kuž*.

kümes foghagyma T. 38; W. *kumíz*.

gajtan zsinór, madzag D. 18; or. гайтанъ.

geri eke, szántóvas D. 21; W. *göri*, *göra*.

geršok fazék M. 5; W. *goršok* (= or. горшокъ).

gertti- köt (вязать) T. 110; v. ö. *görd*, *gördet* knoten.

gibed posvány, mocsár Md. 20; v. ö. zürj. *gibid* morastige stelle.

giš hegy, domb Md. 20.

gonžirt- üget, poroszkál; *gonžirtisa minis* рысью идущий D. 35, 63.

gorib púpos, görbe hátú T. 117; *g. pères* горбатая старуха;

or. горбъ púp.

göl rózsa D. 28; tat. perzsa *göl*.

göldirt- mennydörög, dörög D. 20.

görlal- turbekol D. 27.

gulbeč kuczkó a kemencze mögött (запечекъ) D. 78; or. толбець.

gulkoj süket T. 48; or. глухой.

gur mell; *čuž gur ulo šorjos kađ* olyan, mint egy sárga mellű
nyest Md. 21.

gur ének, *pörtmaškon g.* святочная пѣсня Md. (czim).

gürlan mulatság, vígság (веселье) D. 81.

jatir serény, ügyes Md. 17.

jübirt- meghajtja magát, köszönt, köszön Im. 3; W. *jübirt-*.

- jos part* Md. 15; W. *žoz*.
jučiz (? *juč*) hosszú, vékony rud (жердь); *kuž jučiz inmarä sužem* hosszú rúd éigig ér T. 82.
jurmek tengeri nyúl T. 92.
taz tar, kopasz M. 1.; tat. *taz*.
telbugo szörgyeplő (возжа) T. 60.
tuala ma D. 83.
tubilgi bajnóczacserje D. 6; (oroszl neve: таволожка).
tur nyirfajd Md. 3; W. *turi* kranich.
turim fű, széna D. 61; W. *turin*.
turto kétágú kocsi v. szánrúd (оглобля, gabeldeichsel) T. 26.
tus válú, csészé T. 93.
tüi háncs, hárskéreg D. 38; W. *tui*.
dongiljal- tol, betaszít, bedug M. 1; W. *dong-*.
derem ing T. 64; W. *dörem*.
dulal- megharagszik, felbőszül M. 3.
sağin- buslakodik, eped D. 55; tat. *sağin-* id.
salam (ajándék подарок) D. 13; ar. tat. *salam*, *säläm* béke, üdvözlét.
sarana liliom D. 64.
sendira hópadlás (полати) M. 1, 5; v. ö. cser. *söldöra*.
señis czérna (нитка) T. 66, 92.
sikal tehén T. 107; W. *skal*, *iskal*.
sirla- faragással diszít D. 31; tat. *sirla-* metszett alakkal (cifrasággal) ellát.
sou egészséges, ép D. 9.; az orosz fordítás kissé szabad a воспитанный 'felnevelt' szóval, mert *sou* = tat. *sau*, tör. *sag* id.
sököri kenyér T. 18; W. *sukuri*.
zañari zöld, kék D. 10; z. *burcin* kék selyem.
zirzil- dörzsöl, ken D. 18; W. *zirzi-*.
zod köszörűkő, fenkő T. 52; W. *zud*.
šaltrak csupa, csak is; *šaltrak egir potem* (увидаль) одни только угли M. 1.
šaña csóka D. 9; W. *čana*.
šer fenkő, köszörűkő T. 15.
šikis szekrény, láda T. 106.
šňkit köd D. 17.; W. *čingid*.
širal- egerész M. 3; W. *šir* egér.

širt- repül, gyorsan halad; *variš šamen širtisa* мы (пождемъ) такъ же скоро, какъ ястребъ Md. 8.

šogol nyalka Md. 8; or. щоголь.

šod fehér T. 64.

život marha, lábas jószág Im. 5; or. животъ (plur. -оты).

žiltirt- cseng-bong, csendül D. 20.

žingirt- fénylik D. 20; W. *žangral-* id.

žiž-ol padló alatti hely, padló alatt; z. *tros oš koškoz* подъ поломъ ходить много быковъ T. 4.

žokit, *žokit* hő, rekkenő, tikkasztó, sűrű D. 14; ž. *no kizet lüšsal-kä* (хорошо бы) если бы была густая елка.

žuatel- gyujt, éget D. 3; W. *žuat-*, *žuat-*.

čab- ver, üt T. 43; W. *čap-*.

čabej búza D. 44; W. *čabei*.

čag (világító) fenyőszilánk T. 30; W. *čag*.

čal gyorsan, hamar D. 50; W. *čal*.

čarka pohár, ivóedény D. 95; or. чарка csésze.

čeber szép, csinos M. 1; csuvas, altaji *čiber*, *čeber*.

čecü méz T. 95; W. *čeci*.

čeljašk- ugrál, tánczol (скакать) T. 116.

českid édes, kellemes D. 12; W. *českit*.

čibsono füttyölő, füttyölős D. 42; W. *čipson*.

čidirak sűrű; č. *pilem* sűrű felhő Md. 3.

čik valami, bármi D. 4; W. *čik*.

čiltero karini cifrává tenni; č. *karomi* сдѣлаемъ ее съ рѣзбой D. 75.

čini ujj D. 39; W. *čini*.

čipi csibe T. 17; W. *čipi*.

čirkemlik gyorsaság, sebesség D. 82; v. ö. W. *čirken* schnell, rasch.

čistoj: č. *pudozü* összes barmát M. 4.; or. чистой тiszta.

čibor tarka D. 37; W. *čubor*.

čížekt- kipirül, kigyulad T. 98; v. ö. *číž-* warm werden.

čokmor bunkós, furkós bot M. 2; W. *čokmar*.

čošen együtt D. 50; W. *čočen*.

čot szám, számolás T. 48; or. счетъ.

čöz kacsá D. 50; W. *čöz*.

čulka harisnya T. 39; W. *čulok*, or. чулокъ.

- cut* sánta T. 117; W. *cut*.
zažek lúd D. 2; W. *žažeg*, *žažek*.
žeči róka Md. 8; W. *žiči*.
žižek rozs D. 5; W. *cizek*.
žiget fiatal ember, legény D. 82; tat. *jigit*, *žigit*.
žigitlik legénység, derékség D. 82; tat. *žigitlik*.
žilkindir- felizgat, felbátorít D. 62.
žin gyűlés, tanácskozás M. 3; W. *žin*, *žijin*.
žiri ajtósark D. 55; v. ö. zürj. *žir*.
žöči róka T. 101; W. *žiči*, *đuči*.
žužal- fölkel (a napról), emelkedik D. 34; W. *žužal*-.
žužit magas D. 62; W. *žužit*.
žük fuvar (возъ) D. 79; tör. *jük* (*žük*) teher.
tamak dohány M. 5; W. *tamak*.
dar gyöp, száraz fű M. 1; or. дёрнь *rasen*.
detal- elégnék lenni, kijut D. 1.; *uz deta ogez kužoli?* не достанется ли одна хозяйну. V. ö. tör. *jit*-, *jet*-ér, elér, kijut, elégnék lenni.
đivat- örvendeztet D. 49; W. *juvat*-.
đol tej D. 52; W. *jöl*.
dö-gi pincze T. 50; W. *jedi*; v. ö. *gu vërem*.
šekit nehéz D. 14; W. *söküt*.
šel zivatar, vihar Im. 4; W. *sil*.
šemol asztag Im. 4.
šizim hét (számn). M. 2; W. *sizim*.
šin-kaš szemöldök D. 3.; W. *šin-kač*.
širektjal- nevet, mosolyog D. 17; W. *serektjal*-.
širmet fék, zabolá D. 20; W. *sermet*.
šolik vétek, bűn Im. 3; W. *solik*.
šul válú, hosszukás tál (лотокъ) T. 16.
šulik kendő, zsebkendő (платокъ) T. 34.
šuro rúd T. 17; W. *šuru*.
šür- felhány, felkavar D. 70, 72; W. *sur*-.
nazik gyöngé; n. *mugor* gyöngé test D. 89; v. ö. tat., perzsa *näzek* vékony, finom.
nerad lüi- bosszús lenni, bosszankodni M. 4; or. не радъ.
nir, ebben: *til nir* a világító szilánk leégett vége (огарки лучины)
T. 35.

- nizili* féreg T. 19; W. *nizili*.
nužna szükség D. 60, 93; orosz *нужда*.
lob- repfűl, repked D. 42.; W. *lobi-*, *lobal-*.
lőptír-loptír tipeg- topog T. 30.
lis harmat; *lis vü* harmatvíz Md. 9.
lag fenyőerdő D. 42; W. *jag*.
paki kés, zsebkés D. 31; tat. *päke*.
pald- rajzik (métről) D. 65.
palkki- vet, elvet; *vit činien palkkemmä* öt ujjal elvetettünket
 Im. 3.
palkkaski- kitölt, kiönt (пролить) Md. 7.
pater szállás, kvártély M. 3; zürj. *patera* (квартира).
pelt- fű, fuvódik, felfuvódik (раздуться); *limi pältü* снѣгъ
 раздувается (вѣтромъ) T. 115; v. ö. W. *pöljal-* blasen, hauchen.
peres vén, öreg Md. 6; W. *pöres*.
peš-aj nagyanya, öreg anyó M. 5; W. *peš-aj*.
pešter nagy kosár hárshejből T. 119; v. ö. zürj. *pešter* id.
piñal fiú, gyermek D. 17; W. *pinal*.
pid-logas nyalka, topogó, (щеголиха frauenzimmer, das den
 putz liebt) D. 92; v. ö. W. *pid logal-* treten.
pirči far (задница), hátsó rész T. 49.
piz tojás T. 21; W. *puz*.
piži himzés, himző minta D. 69; W. *puži-*.
podmes méhkert Md. 6; W. *podim*.
ponar világító lámpa; or. фонарь.
port- fűr; *kötmä portädir* belsőmet fűrja D. 86; v. ö. W. *pörton*
 bohrer, *vu portet* wasserstrudel.
pošiljašk- verekedik, küszködik (биться) T. 63; v. ö. *pos-* reiben,
 zerdrücken, verknittern.
pöži kesztyű D. 80; W. *pöz*.
pöti nyom, lábnyom T. 47.
puñit ellen, szembe D. 23; W. *puñit*.
puš-ner csalán D. 29; W. *puš-ñör*.
badan tál, nagy facsésze Md. 7; tat. *badjan*.
bagalma alma D. 58; (*bag-alma*; vö. tat. perzsa *bag* kert).
bekčej hordó T. 21; or. бочка.
beriz hársfa M. 3; W. *böriz*.
bišal- szed, leszed (pl. szamóczát), gyűjt D. 22, Md. 29; W. *bičal-*.

biz arczkenőcs, máz D. 18; v. ö. tat. *bize-* ékesít, meszel.

biči Sz. János bogárka Md. 7; v. ö. tat. *böžek*.

biłdırgan karını szétrontani, feldúlni Md. 18; v. ö. tat. *bülder-*feldúlat, felosztat.

birkenči takaró, fátyol D. 89; v. ö. tat. *börkän-* betakaróznı, *börküüč* takaró.

birton kivarrás (вышивание) T. 34.

bittir minden Md. 8; v. ö. *bid* minden, egész.

? *bujöl* (*bujolleš*) szín, festés D. 36; W.; *bujou* tat. *bujau* festék, festés.

bulgan meglevő Im. 3; tat. *buljan*.

bumažnik pénztárca M. 1; or. бумажникъ.

burcin bársony D. 49; W. *burcin*.

vačil fiatal, kiskorú D. 42.

važ tönköly (полба) D. 44, 88.

val-paš ágyruha, ágytakaró Im. 3; v. ö. zürj. *vol-paš*.

vált fényes; v. *takja* fényes sapka Md. 2.

variš ölyv Md. 4.

vašk- elrejtőzik, elbuvik M. 3; W. *vatišk-*.

veškid derék, megtermett; *mugorid veškid* станъ твой стройный D. 58; v. ö. W. *veš* gerade, ganz; zürj. *veškid* recht, richtig, gerade.

vizil sebesen folyó, rohanó (текущий) D. 32; W. *vizil* strömung.

višak minden, mindenféle T. 117; or. всякій.

vož rét, kaszáló D. 56; W. *vož*.

vožit szégyenletes, illetlen D. 31; W. *vožit*.

volč- megesúszik, kisiklik D. 4; *pid volčontem lüēsalkä* пусть бы едѣлалась такую, что нельзя было вовсе поскользнуться; W.

volat- glätten, *volit* glatt, *volotsit-* verrenken.

voronka tölcser T. 100; or. воронка.

vort- felszök, felugrik; *keč vortisa koškem* выскочилъ заяць и побежалъ M. 2.

vortit- ugráltat, szöktet (lóról) D. 62; v. ö. W. *vorgem val* reitpferd.

vudor Gavrilovnál így: цапля «gém», W-nál pedig: «biber, fischotter»; de zürj. *vurd* fischotter, *noj biber* (= votj. *mij, möj*).

vuko-ki malomkő M. 2.

vśakoj minden, mindenféle Im. 5; or. всякой.

mačit mecset D. 31; tat. *mäčet*.

manara minaréti D. 31; tat., arab *manara*.
maner alak D. 36; tat., orosz *manir* mód, divat.
mender vánkos, párna D. 50; W. *minder*.
milos kegyelem, malaszt Im. 5; or. милость.
miskiljal- korcsolyázik (кататься) T. 27.
mirik fatuskó, tőke (пень) T. 25.
moni-kor mestergerenda T. 29; W. *mumi-kor*.
mörjo, *mörjo* kémény T. 31, D. 8; W. *murjo*.
müş méh D. 42; W. *muš*.

MUNKÁCSI BERNÁT.